

2015

Průvodní zpráva k Certifikované metodice: Dokumentace oděvních součástí

Dokumentace mužských oděvních součástí kalhotového, kabátového a košilového oděvu

**Metodika byla zpracována v rámci projektu aplikovaného výzkumu a vývoje
národní a kulturní identity NAKI DF11P01OVV017 - Tradiční lidový oděv na
Moravě, identifikace, analýza, konzervace a trvale udržitelný stav sbírkového
materiálu z let 1850-1950**

Autor metodiky: Mgr. Martin Šimša, Ph.D.

Obsah

Úvod	3
I. Cíl metodiky	4
I.1 Určení metodiky	4
II. Popis metodiky	5
II.1 Terminologie.....	5
II.2 Kalhotový oděv	6
II.2.1 Kalhoty soukenné dlouhé	6
II.2.2 Kalhoty plátěné dlouhé	8
II.3 Kabátový oděv	8
II. 3.1 Mužské kabáty	9
II. 3.2. Mužské kabátky	13
II. 3.3. Mužské vesty	16
II.4 Košilový oděv	19
II.4.1 Mužské košile	19
III. Zdůvodnění předloženého postupu a jeho srovnání s postupy v zahraničí a popis uplatnění Certifikované metodiky	22
IV. Seznam použité související literatury.....	23
V. Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány a výstupy originální práce.....	24

Úvod

Vymezení okruhu řešitelského zájmu Metodiky dokumentace mužských oděvních součástí vychází z širší definice lidového oděvu užívané českou národopisnou encyklopedií (Jeřábková 2007: 498) a zahrnuje jednotlivé mužské oděvní součásti, tak jak je chápe tradičně orientovaná etnografická literatura (Jeřábková 2000). Jmenovitě se jedná o mužské plátěné i soukenné kalhoty, košili, vestu, kabátek a kabát. Dále jsme do dokumentace zahrnuli i oděvy mladší, které především v případě mužského oblečení dokládají inspiraci soudobým konfekčním oděvem. Časový horizont je vymezen lety 1850 – 1950, což umožňuje zachytit většinu autentických sbírkových předmětů, jejichž konstrukce má stále ještě pevnou vazbu s tradicí lidových či stylových krejčích. S ohledem na možnost odlišit jednotlivé fáze vývoje lidového oděvu jsou sbírkové předměty v závislosti na přímé dataci, době zakoupení do sbírky či formálnímu a konstrukčnímu rozboru zařazeny do jednoho ze čtyř sledovaných horizontů let 1850, 1900, 1930 a 1950.

Počáteční úvaha, že jednotlivé varianty vest, kabátů, sukni atd. je možné dokumentovat na základě třídění vytvořeného pro účely popisu sbírkových předmětů (Langhammerová 1990), se ukázala možná jen zčásti. Problém je v tom, že třídění lidového oděvu se v naší vědě od dob Drahomíry Stránské nijak výrazně nerozvinulo a v zásadě zůstalo na úrovni obecných definic jednotlivých druhů oděvů a jejich nemnoha variant, které autorka vytvořila pro kapitolu Oděv v Československé vlastivědě (Stránská 1936), případně pro úvodní část publikace Lidové kroje v Československu (Stránská 1949). Tento materiál bývá s minimální korekcí údajů přejímán do nových děl, a to včetně kresebné dokumentace, aniž by došlo k rozpracování, upřesnění či odmítnutí téměř sto let starého konceptu. Identifikace se proto omezuje na popis obecných vlastností oděvních součástí – kalhoty, vesta, kabátek, kabát, košile atd., ilustrovaných jejich lokální podobou. Varianty bývají jako samostatné kategorie vnímány pouze tehdy, pokud jsou současně výrazně odlišeny střihem či názvem. Například v případě mužského kabátového oděvu bývá jako varianta uváděna pouze *halena*, *huňa*, *župice*, *župan* či chodská *šerka* (Langhammerová 1990: 25, 27, 28), nikoli již *mlsná halena*, *hanácká halina* či princesový kabát. Zmíněné varianty ovšem nejsou vyjma popisu oděvní siluety a typických střihových detailů nijak blíže specifikovány, takže o jejich konstrukci se dovídáme jen málo.

Z toho důvodu jsme se rozhodli pro vytvoření vlastního systému dokumentace, s jehož pomocí bude možné identifikovat každou jednotlivou oděvní součást nikoli na základě vnější podobnosti s vymezenou skupinou, ale na základě souhrnu jejich typických vlastností daných střihovou konstrukcí.

I. Cíl metodiky

Cílem metodiky je především vytvořit systém dokumentace, která umožní přiměřený, výstižný a především jednotný popis oděvních součástí, na jehož základě bude možné tyto vzájemně porovnávat a rozlišit jejich případné varianty. S ohledem na předchozí dobré zkušenosti s uplatněním metody stříhového rozboru, která byla využita při vytvoření konstrukční charakteristiky, a následného rozlišení jednotlivých variant kalhotového oděvu (Šimša: 2008), jsme se rozhodli pro tento způsob zpracování. U jednotlivých druhů oděvů byly vytipovány hlavní a vedlejší konstrukční prvky, které mají povahu identifikačních znaků, dále byl vytvořen přehled jejich variant, jimž byl přidělen odpovídající číselný kód. Popis konkrétní oděvní součásti byl realizován jako postupné vyhledávání a zaznamenávání odpovídajících variant jednotlivých identifikačních znaků, čímž vzniká číselná řada, tedy jakési „rodné číslo“ konstrukce předmětu. Na jeho základě lze definovat skupiny se shodnými či naopak zcela odlišnými variantami identifikačních znaků.

Naší snahou je též provést inventarizaci, soupis a identifikaci sbírkových předmětů v muzejních fondech, k čemuž chceme využít vytvořenou metodiku dokumentace, která tak dojde svého využití v praxi. Takto připravený materiál poslouží pro důkladnou analýzu konstrukce oděvních součástí, územního rozšíření, historického výskytu a vztahu ke stylovým či lidovým oděvním vzorům.

I.1 Určení metodiky

Metodika dokumentace je určena pro potřeby řešení úkolů projektu NAKI DF11P01OVV017 - Tradiční lidový oděv na Moravě, identifikace, analýza, konzervace a trvale udržitelný stav sbírkového materiálu z let 1850-1950, a v něm zapojených odborných institucí. Především se jedná o Národní ústav lidové kultury (NÚLK), dále pak Moravské zemské muzeum - Etnografický ústav, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Vlastivědné muzeum v Olomouci a Muzeum Vysočiny v Třebíči. Odborní pracovníci těchto institucí se podíleli jednak na konzultacích, jednak na interní oponentuře vznikající metodiky. V praxi pak metodiku uplatnili při

identifikaci oděvních součástí ve vlastních sbírkových fondech. Po ukončení projektu NAKI a obhájení metodiky bude tato uvolněna též pro ostatní muzejní či památkové instituce pečující o oděvní fondy.

II. Popis metodiky

II.1 Terminologie

Dosavadní práce zacílené na popis a dokumentaci oděvních součástí pro účely muzejní identifikace či popularizace sbírkových předmětů nutně narážely na problematiku vhodné terminologie. Hlavním problémem je absence původních českých názvů, kterými byly pojmenovány jednotlivé oděvní součásti, tak jak byly v různých historických epochách v užívání. Názvy, které se v nemnoha archivních dokumentech vyskytují, jsou většinou zkomolené německé, francouzské či italské termíny odkazující na zemi původu odkud oděvní součást přišla. Ve venkovském prostředí pak tyto zkomoleniny žily dál svým vlastním životem, docházelo k překrývání, posunům či zaměňování, takže pro jednu a tutéž oděvní součást existuje řada lokálních názvů. Povýšit některý z nich na zastřešující odborný termín je sice možné, ale vzniká tak prostor pro nepochopení a záměny, kterým se chceme vyhnout.

Z toho důvodu jsme se rozhodli užívat v metodice oficiálně užívané krejčovské názvosloví (Slepánek: 1973), s jehož pomocí budeme popisovat nejen konstrukční prvky oděvních součástí, ale též proporce a především délky oděvů. Zvolený postup je sice náročnější na vstupní školení a seznámení s odbornou terminologií, s níž je málokterý muzejní pracovník hlouběji obeznámen, ovšem po bližším seznámení a pochopení zajisté přispěje k projasnění komunikace a lepšímu pochopení popisované problematiky. Ze stejného důvodu jsou jednotlivé varianty identifikovaných prvků doplněny instruktážní kresbou, která svým dílem přispívá k lepšímu uchopení pojmů.

Přestože v metodice používáme krejčovské názvosloví, nejedná se o krejčovský popis oděvních součástí v pravém slova smyslu, ale pouze o vhodné pojmenování charakteristických a z pohledu srovnávacího studia důležitých konstrukčních prvků. Vedle těch hlavních jako konstrukce trupu či rukávů jsou to s ohledem na využití metodiky

v muzejní praxi i drobnější detaily jako je tvar límce, manžet na rukávech či rozparků zádoových švů, které však přispívají ke správnému postižení oděvní součásti v její celistvosti.

Při výběru a řazení identifikačních prvků dokumentace oděvních součástí jsme se snažili postupovat relativně stejně, aby popis měl svůj ustálený řád. V případě součástí, které se řadí k jednomu oděvnímu druhu, jakým je třeba kabátový oděv, k němuž náleží nejen kabáty, ale též kabátky a vesty, jsme se snažili, aby se identifikační prvky vzájemně doplňovaly a jejich varianty na sebe navazovaly, a to včetně popisu, což zajisté přispěje k lepší zapamatovatelnosti a orientaci v problematice.

II.2 Kalhotový oděv

Pod pojmem kalhotový oděv rozumíme soubor oděvních součástí určených k ochraně dolních končetin, které na rozdíl od různých druhů návleků a punčoch sahají až do oblasti pánve a boků, kde jsou spojeny v krokovém švu. Jednotlivé typy kalhot se odlišují především stříhem, jehož charakteristickým a dobře patrným znakem je průběh švů na nohavicích a s nimi související umístění sedla. K vedlejším znakům řadíme počet a umístění rozparků v pase, délku a také materiál, který však může být v závislosti na funkci kalhot dosti různorodý.

Pro všechny typy kalhotového oděvu byl zpracován jednotný systém identifikačních prvků a jejich variant (viz. příloha č. 1), s jejichž pomocí je možné popsat jak dlouhé soukenné, tak plátěné a dokonce i krátké kožené kalhoty.

Základní identifikační prvky jsou:

Délka; Umístění švů na nohavici; Pasové rozparky kalhot; Úprava kalhot v pase; Druhy kalhotových kapes na předních dílech; Sedla na zadním a předním dílu kalhot; Podšívka

II.2.1 kalhoty soukenné dlouhé

Navržený systém identifikačních prvků byl prakticky ověřen na sbírkovém materiálu moravských a vzhledem k badatelským zájmům řešitele též polských a slovenských muzeí.

Výsledkem je návrh třídění dlouhých soukenných kalhot, do něhož byly promítnuty též zjištěné poznatky získané historickým bádáním a srovnávacím studiem.

Hlavním identifikačním prvkem odlišujícím jednotlivé historické a konstrukční typy kalhot je umístění švů na nohavici, na jehož základě rozlišujeme kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhajícím středem zadní strany nohavice a kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhajícím boční částí nohavice. U druhého z typů pak přichází ke slovu i další důležitý identifikační prvek, kterým je sedlo na zadním a předním dílu kalhot. Oproti tomu počet a umístění rozparků v pase má význam vedlejší a odkazuje spíše k historické a regionální tradici.

I. skupina – kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhajícím středem zadní strany nohavice. Výskyt na východě a severovýchodě Moravy, v oblasti Těšínska, Frýdecka, Frenštátska a Vsetínska s přechodem do Púchovské doliny na Slovensku. Kalhoty svou konstrukcí navazují na západoevropské pozdně středověké typy, rozšířené v západní a střední Evropě, které byly v této oblasti v užívání až do konce 19. století. K typickým znakům v místě výskytu patří jediný rozparek na pravé straně, v němž se zapíná řemen navlečený v pasovém tunýlku kalhot.

II. skupina – kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhajícím boční částí nohavice, sedlo na zadním díle je přinechané k přední části nohavice. Výskyt je na našem území sporadický, a to pouze v Novém Hrozenkově a Nové Lhotě se zřetelnou návazností na sousední slovenské území, kde je výskyt mnohem celistvější. Konstrukce kalhot navazuje na předchozí typ, z něhož se vyvinul na konci 17. století v souvislosti s formováním jezdeckého oděvu husarských pluků. Pro starší exempláře je typický jediný rozparek na pravé straně, který je teprve později doplněn o druhý, přičemž tento je často pouze naznačený. Kalhoty se zapínají řemenem navlečeným v pasovém tunýlku kalhot.

III. skupina - kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhajícím boční částí nohavice, sedlo na předním a zadním dílu je střižené vcelku (bez bočních švů) a přisazené vodorovným

švem. Výskyt kalhot je bohatě doložen na Slovácku, kde tvoří starší vrstvu kalhotového oděvu. Konstrukce je praktickou odpovědí na neefektivní rozměrování střihu II. skupiny kalhot na ploše sukna. Horní část kalhot tvořící sedlo, je proto oddělena a stříhá se zvlášť. Na Slovácko se kalhoty dostaly prostřednictvím západoslovenského Záhorí. Pro kalhoty jsou typické dva rozparky v pase.

IV. skupina – kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhající boční částí nohavice, sedlo na zadním dílu přisazené k bočnímu švu. Výskyt kalhot je bohatě doložen na Slovácku, kde tvoří střední vrstvu kalhotového oděvu. Setkáme se s ním však i na Valašsku, kde se jedná o nejmladší vrstvu kalhot, často pořizovaných jako rekonstrukce ve 20. století. Způsob konstrukce nohavice vychází z krejčovské technologie užívané v 19. století. Nohavice se stříhala v jednom kuse a pokud se vešla na šířku tkaniny, mohlo sedlo zcela zmizet, pokud se nevešla, přisadilo se do horní části sedlo. Pro kalhoty jsou typické dva rozparky v pase.

II.2.2 kalhoty plátěné dlouhé

I. skupina – kalhoty s jediným tvarovacím švem probíhající v krokovém švu nohavice.

Výskyt kalhot je doložen na Slovácku, luhačovickém Zálesí a Valašsku, kde tvoří starší vrstvu plátěného kalhotového oděvu. Kalhoty se uplatnily především jako pracovní a letní oděv, částečně byly používány též jako oděv spodní. Způsob konstrukce je velice jednoduchý, jedná se o dva přeložené pruhy plátna sešité v krokovém švu, kde je navíc vložen čtvercový kus plátna vytvářející sed.

II.3 Kabátový oděv

Pod pojmem kabátový oděv rozumíme soubor oděvních součástí plnících funkci svrchního oděvu, určeného k ochraně horní a částečně i dolní části těla, včetně vrchního oděvu, který se nachází pod ním. V Karpatech plnila tuto funkci *guba* či *huňa*. V Panonii zase

halena, zvaná maďarsky *Szür*. Ve východní a částečně i střední Evropě plnily tuto funkci různé typy *kaftanů*, *županů*, *župic*, *kabátů* a *kabanic*, pro něž je typický přiléhavý trup a rozšířená spodní sukňovitá část. Oproti tomu v západní a střední Evropě se užívaly spíše dlouhé kruhové pláště. Z nich se v 16. století vyvinuly pláště s rukávy, označované jako *sukně*, jejichž pokračovatelem jsou cestovní pláště užívané ještě v 18. století. Na venkově se vedle nich uplatnily i různé druhy oděvů, jako je *formanská kytle* nebo *hazuka*, pro něž je typický přiléhavý trup a široká sukňovitá spodní část. Tento typ oděvu stál zřejmě u zrodu vojenského kabátu 17. století, z něhož se vyvinul módní francouzský kabát *justacorps*, z něhož byla odvozena stříhově shodná vesta a kabátek. Všechny tři oděvní součásti měly v průběhu doby řadu variant, které na další století opanovaly evropskou módu, a to včetně venkova. V lidovém oděvu západní a střední Moravy se tento kabátový oděv prosadil již v průběhu druhé poloviny 18. století. Vyráběli jej řemeslní krejčí, kteří dbali na pravidelnou obměnu střihů tak, jak je přinášela dobová móda.

Při hodnocení typologie kabátového oděvu byl v minulosti brán velký zřetel na způsob kladení materiálu na lidské tělo. U oděvů tvořených celistvým kusem materiálu rozlišují badatelé mezi podélným pončem (kabát typu *halena* a *župice*), kdy je materiál kladen podélně k ose lidského těla, a příčným pončem, kdy jsou pruhy materiálu kladeny napříč. Kromě typického příkladu *huně* se s ním setkáváme též u *mlsné haleny*, u níž však zřejmě nejde o inspiraci karpatskými stříhovými konstrukcemi, ale o druhotné řešení ve snaze dosáhnout potřebné šíře materiálu za použití užších pruhů tkaniny. U venkovských tkalců totiž bývalo zvykem tkát sukno na plátenických stavech s úzkou osnovou, hotové pásy se následně sešily a valchovaly, takže vznikl kompaktní pruh sukna dvojnásobné šíře. Spoj bývá na hotovém kabátě většinou dobře patrný a nachází se asi uprostřed trupu.

II. 3.1 Mužské kabáty

Ve sbírkovém materiálu moravských muzeí se nutně setkáváme s celou řadou vyhraněných typů kabátového oděvu, které vycházejí z různých oděvních okruhů a jejich svébytné oděvní tradice. Soubor identifikačních prvků je tak dosti rozsáhlý a má celou řadu variant, aby bylo možné spolehlivě odlišit jednotlivé typy kabátového oděvu (viz. příloha č. 2).

Základní identifikační prvky jsou:

Střihové řešení; Délka; Přední díl, tvar předních krajů a zapínání; Klopy; Límec; Kapsy na předních dílech; Rukávy; Dolní kraj rukávu; Členění zadního dílu; Podšívka

I. skupina – Kabát typu huňa/guba, pro nějž je charakteristické propojení zadních, předních a rukávových dílů do jednoho celku v systému tzv. příčného ponča. Řečí identifikační definice zadní díl je rovný, jednodílný, bez členění, střih kimonový; rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice. Drobné odchylky od tohoto konceptu jsou způsobeny užitím dílenských materiálů v první polovině 20. století. Kabát je výrazným reprezentantem karpatského oděvního okruhu, jehož nejzazší rozšíření zasahuje až na moravské Kopanice, Valašsko a Těšínsko.

II. skupina – Kabát typu halena/szür, pro nějž je charakteristické propojení zadního a předních dílů do jednoho obdélného pruhu v systému podélného ponča. Řečí identifikační definice zadní díl rovný, jednodílný, bez členění; rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice. Kabát je výrazným představitelem panonského oděvního okruhu, kde se též hojně vyráběl (Maďarsko, jihozápadní Slovensko) a prostřednictvím trhů distribuoval do sousedních zemí. Jediný doložený výrobce na našem území je halenárský cech z Kuželova. Kabát byl oblíbený především jako praktické pracovní oblečení a oděv do deště. Z toho důvodu byl plochý límec často sešíván v kapuci. Pouze tam, kde halena přebrala funkci starších reprezentativních kabátů (Uhreskobrodsko, Hornácko), byl límec prodloužen pruhem vzorované tkaniny a přibylo vyložení na klopách. Kromě Slovácka zasahovalo jeho rozšíření na luhačovické Zálesí a Brněnsko.

III. skupina – Kabát typu župice, pro nějž je charakteristická přiléhavá trupová část a klínovitě rozšířená dolní sukňovitá část. Řečí identifikační definice zadní díl bez členění, do délky zúžený, od pasu do délky rozšířený klínem, který je střižen v celku s předním dílem; rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené, bez rukávové hlavice. Kabáty tohoto typu jsou rozšířeny v celé východní Evropě a hojně se s nimi setkáváme v Polsku, na Slovensku a v Maďarsku. Na Moravě především podél slovenské hranice, na Podluží, Hornácku, Uherskobrodsku, Valašsku a Těšínsku. Pro starší konstrukční vrstvu je charakteristické, že přední a zadní díly

jsou propojeny do jednoho kusu v systému podélného ponča, které je na bocích rozšířeno vloženými klíny. Mladší nebo řemeslně vyráběné kusy mají zadní a přední díly oddělené a boční klíny začleněné do předního dílu. Kabát při dodržení stejného střihu se vyskytuje v délce nad kotníky, kdy plní funkci svrchníku a tradičně bývá označován mente/mentýk. V délce nad kolena pak plní funkci vrchního oděvu, nazývaného dolman/župice/kabát/kabaňa/kabanica.

IV. skupina – Kabát typu *mlsná halena*, pro nějž je charakteristické kimonové nasazení rukávů, přiléhavý trup a klínovitě rozšířená dolní sukňovitá část s bočními švy. Definice takového uspořádání zní: zadní díl bez členění, střih kimonový, zadní díl tvarovaný, od pasu do délky klínovitě rozšířený; rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené, bez rukávové hlavičky. Rozšíření tohoto typu je na základě sbírkového materiálu doložené na území Valašska v Hošťálkové a Lužné, odkud se společně s mužským krojem rozšířila až do púchovského údolí na Slovensku. Díky popisům a fotografiím je rozšíření doložené též na luhačovickém Zálesí, kde se mluví o mlsné haleně. Variantou tohoto typu kabátu je halena z jižního Valašska, u níž zůstávají zachované rukávy, ovšem dolní sukňovitá část se formuje jako u župice. Zadní díl je do délky zúžený a jsou k němu připojeny rozšířené okraje předních dílů.

Kombinace konstrukčních prvků známých z kabátu typu huňa a župice může vyvolat domněnku, že se v tomto případě jedná o prolnutí východoevropských a karpatských oděvních tradic. Přičemž logické by bylo tvrzení, že karpatská huňa přejala vnější formu župice při zachování typického systému příčného ponča. Díky nedávným výzkumům historických krejčovských střihů však dnes víme, že systém příčného ponča, jehož produktem jsou kimonové rukávy, byl znám i ve střední Evropě¹ a s určitou jeho variantou se setkáváme též na Slovensku u krátkého kabátu typu kabaňa/kabanica. Musíme tedy připustit, že stejně dobře jako o cizí vnos se může jednat o produkt místní oděvní tradice.

V. skupina – Kabát typu *halina* nese celou řadu znaků obvyklých u západoevropských kabátů – tvarování zad princesovými švy, rukávy s hlavičkou a tvarující přední a zadní šev. Vedle toho

¹) Knihy krejčovských střihů - hazuka

má i svá specifika. Hlavní rozdíl však spočívá v utváření zadního dílu: zadní díl je tvarovaný, členěný středovým a podélnými princesovými švy, od pasu do délky švy rozšířené klínovými záhyby; rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, hlavicové. S takovýmto řešením se u slohových kabátů téměř nesetkáváme a na Moravě se vůbec jedná o ojedinělý výskyt. V Čechách je ovšem tento typ kabátu dobře známý, a to například na jihočeských Blatech – *župan* nebo na Chodsku – *šerka*, jejíž starší varianty nemají ještě tvarovaná záda, ale pouze klínovitě rozšířený boční a středový šev. Stejný způsob je doložen i na Hané v pamětech Františka Skopalíka. Takové řešení je dobře známé už ve středověkém oděvu, kde bylo typické pro mužské odívací sukně, jejichž pokračovatelem, i když značně zmodernizovaným, může být právě *halina*.

VI. skupina – Kabát s princesově tvarovanými zády. Konstrukce těchto kabátů zcela vychází ze západoevropského módního oděvu, jehož základ tvoří kabát typu *justacorps*, jehož střih byl v různých obměnách užíván po celé 18. a 19. století. Módní novinky byly prostřednictvím krejčovských dílen pravidelně distribuovány do měst a na venkov, kde se setkáváme s jeho různými variantami. Charakteristickým znakem tohoto typu kabátu jsou záda tvarovaná princesovými švy, které jsou ve spodní části klínovitě rozšířené, kdežto ve středovém švu je ponechán překrytový rozparek. Definice tohoto uspořádání je následující: zadní díl tvarovaný, členěný středovým a podélnými princesovými švy, od pasu do délky rozšířené klínovými záhyby a překladovým rozparkem uprostřed ve spodní části; rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, hlavicové. Přestože o užívání těchto kabátů máme celou řadu ikonografických dokladů, ve sbírkovém materiálu jsou zachovány jen velmi torzovitě několika exempláři ze západní Moravy.

VII. skupina – Límcový kabát. Kabáty v této skupině vycházejí ze stylového západoevropského oděvu 18. a 19. století. Ve starší podobě se jedná o kabát s dlouhou pelerínou, zaznamenaný na Hané, Vyškovsku, Brněnsku i Podluží. Pro mladší podobu, doloženou pouze na Hané, je kromě dobře patrného širokého řaseného vrstveného límce typické následující uspořádání: zadní díl dvoudílný, rozšířený středovým a bočními švy; rukávy plášťové, dvoudílné, tvarované v loketním švu, hlavicové. V minulosti byl límcový

kabát dávaný do souvislosti s módním kabátem typu *carrick* z první poloviny 19. století, což je varianta staršího redingotu obohaceného o vrstvený límec. Oba kabáty, redingot i *carrick*, jsou ovšem po konstrukční stránce pouze variantou *justacorps*, jehož střih s tvarovanými zády a přiléhavými rukávy byl aplikován na praktický a pohodlný cestovní plášť s rukávy, hojně užívaný po celé 18. století. Pro jeho konstrukci jsou charakteristická dvoudílná záda se středovým a bočními švy, širší rukávy i delší límec chránící ramena před deštěm. Právě tento kabát je pak základem již zmíněných hanáckých límcových kabátů.

II. 3.2. Mužské kabátky

Pod pojmem kabátek rozumíme soubor oděvních součástí plnících funkci vrchního oděvu určeného k ochraně trupu a paží, a to včetně další vrstvy vrchního oděvu v podobě vesty bez rukávů, s níž bývá obvykle kombinován. Oproti kabátům jsou kabátky výrazně kratší, přičemž hraniční se jeví délka dosahující hloubky sedu. Rozborem materiálu uloženého v muzejních sbírkách je zřejmé, že kabátky uplatňující se v lidovém oděvu na Moravě konstrukčně vycházejí ze střihu stylových mužských kabátů 18. a 19. století, s nimiž tvoří, podobně jako mužské vesty, vývojovou jednotu.

Logicky se tak v jeho konstrukci objevují stejné dobově podmíněné střihové prvky a detaily ovlivňující celkový vzhled a siluetu oděvní součásti. Ve všech případech tak mají kabátky zadní díly tvarované princesovými švy a taktéž přiléhavé rukávy tvarované v předním i loketním švu. Naopak délka kabátků kolísá v závislosti na dobových vzorech od hloubky sedu, přes hloubku boků až do pasu, tak jak se v dobové módě proměňovala délka pasu kalhot. Jiným proměnlivým prvkem je tvar kraje předních dílů a způsob zapínání, které je v případě konstrukčně starších vest jednořadové, kdežto mladší typy preferují dvouřadové zapínání.

Vznik kabátků souvisí s francouzským oděvním kompletem zvaný *Habit*, který se kromě kabátu a krátkých kalhot sestával též z vesty, která mohla být bez rukávů, ale velice často i s rukávy. Kniha krejčovských střihu z Tábora z roku 1712 (Šimša 2013, s. 231) ji nazývá kamizolka, což je pojmenování, s nímž se u mužských a ženských vest či kabátků setkáváme dosti často. Nejstarší typy kamizol z počátku 18. století kopírovaly střih kabátu, takže měly

jednořadové zapínání předních dílů, zadní díly tvarované princesovými švy, které byly pod pasem klínovitě rozšířené a naskládány do oblých varhánků. Naopak středový šev pokračoval překrytovým rozparkem. Se zploštěním kabátové siluety kolem poloviny 18. století došlo k zúžení rozšiřujících klínů a varhánky nahradily různě tvarované, vždy však ploché, překrytové šůsky. Rukávy kamizoly byly vzhledem k tomu, že se oblékaly pod kabát, přiléhavé, tvarované v předním i loketním švu a neměly manžetu, pouze rozparek zapínaný na knoflíky. Nošení vesty s rukávy jako vrchního oděvu se uplatňovalo především doma, ovšem pro městské řemeslníky a venkovany byla varianta vesty s rukávy dostatečnou náhradou za cenově málo dostupný kabát. Charakteristickým znakem nejstarší vrstvy kabátků, jejichž vzory pocházejí ještě z 18. století, jsou proto jednořadové zapínání, ploché překrytové rozparky a absence manžet na rukávech. V této podobě se uplatnily též jako vojenské vesty s rukávy a táborový oděv.

Kabátky se pro svou praktičnost již na konci 18. století staly součástí různých sestav společenského oděvu užívaných jako sportovní nebo moderním jazykem řečeno volnočasový úbor a uplatnily se též v armádě a námořnictvu. Původní koncept byl proto doplněn o charakteristické znaky svrchního oděvu. Rukávy získaly manžety se zapínáním na svislou patku. Rozparky zádočných švů byly uzavřeny varhánky nebo zmizely docela. Na přelomu 18. a 19. století se začalo též užívat dvouřadové zapínání, vyhrazené původně pro praktický cestovní, lovecký či námořnický oděv. Poslední novinkou, která kabátek definitivně posunula mezi vrchní oděvní součásti, bylo přidání plochého límce s fazónkou, kterými mužský *špenzr* kopíroval soudobé kabáty. Druhá velká skupina kabátků je tak charakteristická především dvouřadovým zapínáním, manžetami na rukávech a v ojedinělých případech i plochým límcem.

Venkovské prostředí ovšem nepřejímalo novinky bezesbytku a i když krejčí použil nový střih, obliba určitých starších prvků si vyžádala jejich opětovné použití. Takto se i na dvouřadově zapínaných kabátcích udrželo zakončení zádočných švů tvarovanými překrytovými rozparky a stejně tak výpustkové kapsy byly doplněny tvarovanou patkou, což nemělo ve stylových vzorech žádné opodstatnění.

Jednotlivé identifikační prvky a jejich varianty byly voleny tak, aby korespondovaly anebo doplňovaly identifikační prvky kabátového oděvu v jeho západoevropské variantě (viz. Příloha_2_Mužské kabáty).

Základní identifikační prvky jsou:

Délka; Přední díl, tvar předních krajů a zapínání; Klopy; Límec; Kapsy na předních dílech; Rukávy; Dolní kraj rukávu; Členění zadního dílu; Zakončení členících švů zadního dílu; Podšívka

I. skupina - Kabátky dosahující do hloubky sedu. S ohledem na délku dosahující hloubky sedu stojí na pomezí mezi dlouhými kabáty a krátkými kabátky, s nimiž mají řadu společných konstrukčních prvků. Kromě délky je to typické uspořádání předního dílu, který má kraje zešíkmené, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se, čímž se blíží frakovým kabátům z přelomu 18. a 19. století. Ovšem zakončení zádových švů plochými překrytovými rozparky v kombinaci CEC, je posunuje spíše ke kabátkům, stejně tak jako absence manžet na rukávech, které nahrazují pouhé rozparky. Rozšíření je omezeno pouze na Brněnsko.

II. skupina – Kabátky dosahující do hloubky boků 1. Délka kabátku dosahující hloubky boků, stejně tak jako jednořadové zapínání signalizuje, že tyto kabátky vycházejí ještě z oděvní tradice posledních desetiletí 18. století. V případě kabátků z Uherskobrodsko, jejichž rukávy jsou bez manžet, se dokonce můžeme domnívat, že navazují na tradici vest s rukávy, jaké nosila armáda a uplatnily se jako táborový oděv. Ostatní kabátky, jako je tomu v případě hostýnského Záhoří a Kyjovska, mají již vypracované manžety se svislou patkou. Zřejmě v nejvýraznější podobě se tyto detaily zachovaly v případě zkráceného kabátku z Vracova, který již nese všechny znaky přechodu k plnohodnotnému vrchnímu oděvu.

III. skupina – Kabátky dosahující do hloubky boků 2. Délka kabátku dosahuje do hloubky boků, ovšem zapínání je již dvouřadové, což signalizuje mladší vývojovou vrstvu kabátků. Zajímavý přechod tvoří kabátky z Vyškovska, opatřené sice již neúplným dvouřadovým zapínáním, ovšem stále ještě bez manžet na rukávech. Dokončení tohoto vývoje můžeme sledovat na sousedním Kojetínsku a Holešovsku, kde již kabátky mají nejen dvouřadové zapínání, ale též vypracované manžety na rukávech. Podobně jako ve Vracově i tato skupina má své velice kvalitně zpracované zástupce, jako je tomu u kabátků z okraje Židlochovicka. Kromě výrazných manžet se svislou patkou se vyznačují též zakončením rozparků oblými varhánky a zkosením dolního rohu přednice.

IV. skupina – Kabátky dosahující do pasu. Charakteristickým znakem kabátku je délka dosahující pouze do pasu a dvouřadové zapínání se šikmo položenou přednicí. Novinka, která se opakuje též u dalších typů kabátků z 19. století, vznikla zúžením zadních dílů, jejichž dolní okraje se výrazně posunuly ke středovému švu, aniž by se ovšem adekvátně rozšířily i okraje předních dílů. Po sešití se tak spodní část dvouřadové přednice posunula do středu a vzniklo ono zešikmení. Horní roh přednice vytváří obvykle klopu. S kabátky tohoto typu se můžeme setkat na hanáckém Slovácku, Kyjovsku, Strážnicku v části Hané a na Frenštátsku. Základní délka do pasu bývá někdy zkracována nad pas.

V. skupina – Kabátky dosahující do pas. Zajímavá varianta kabátku vznikla v okamžiku, kdy charakteristické prvky – zkrácení do pasu až nad pas, dvouřadové zapínání přednic a lištové kapsy byly aplikovány na starší typ kabátku z Uhreskohradištska a Uherskoostrožska, které zřejmě byly obdobné kabátkům z Uherskobrodsko. Vznikl tak kabátek z bílého sukna či flanelu s červenými výložkami, který zdánlivě připomíná vojenské táborové kabátky, k nimž však chybí jakákoliv předloha.

II. 3.3. Mužské vesty

Pod označení vesta jsme zařadili všechny vrchní bezrukávové oděvní součásti, které halí trup a současně překrývají košili. O genezi vesty platí vše, co již bylo řečeno o kabátku, s tím rozdílem, že jako vrchní oděvní součást se prosadila pouze na venkově, kdežto u společenského oděvu zůstala i nadále ukrytá pod kabátem. Většinou měla vypracované pouze přední díly, kdežto záda byla od druhé poloviny 18. století často redukována na obdélnou vsadku, opatřenou šňěrováním pro lepší vypnutí předních dílů. Oproti tomu venkovské vesty byly zpracovány pohledově z přední i zadní strany, a to včetně zakončení zádoových švů různě tvarovanými rozparky, které se v užívání udržely až do zániku nošení lidového oděvu. Stejně dlouhou životnost měly tvarované patky výpustkových kapes, které jen poznenáhlu nahrazovaly kapsy lištové, obvyklé u vest z 19. století.

Rozmanitost místních názvů, jako jsou *bruclek*, *pruclek*, *pruclík*, *prucel*, *lajbl*, *kamizola*, *kordulka* a další, nás informují o postupném pronikání různých druhů vest do venkovského prostředí. V návaznosti na ikonografické prameny je zřejmé, že před polovinou 18. století se vesty na moravském venkově nosily spíše výjimečně. Dlouhé klasicistní vesty s typicky zkosenými rohy se prostřednictvím městských krejčí rozšířily v poslední třetině 18. století snad jen na Brněnsku. Oproti tomu vesty pronikající od severu a severovýchodu ze Slezska a Kravařska na Hanou, hostýnské Záhoří a Valašsko sahají pouze na boky a typově odpovídají spíše posledním desetiletím 18. století. Z užívání postupně vytlačily starší kožešinové vesty – *Brustpfelz*, od nichž v řadě případů přejaly své pojmenování. Do sousedních regionů se vesty začaly šířit teprve na konci 18. století, a to v podobě výrazně kratších typů, dosahujících délkou pouze do hloubky pasu, jako je tomu na Uherskohradištsku a Uherskoostrožsku či hanáckém Slovácku. Tyto vesty často převrstvily předchozí typy, které se zachovaly pouze v okrajových částech regionů, jako je tomu na jižním Valašsku a Uherskobrodsku.

Ve stejné době postupují ze západního Slovenska pouze do pasu sahající měkké vesty, které se rozšiřují na Podluží a posléze postupují na Strážnicko a Veselsko, kde se dostávají do kontaktu s odlišným proudem vest postupujících z Uherskohradištska. V místě střetu vytvářejí ostrou hranici mezi mužským oděvem Veselska a Uherskoostrožska. Pomalé pronikání do horských oblastí bylo příčinou, že ještě na konci 19. století existovaly lokality (Strání, moravské Kopanice), kde bylo nošení vest naprostou novinkou. Naopak existovaly regiony, jako byla západní a jižní Morava a také Malá Haná, kde docházelo k pravidelné

stříhové obměně, takže vesty, které se ve sbírkách zachovaly, zcela odpovídají vestám poloviny 19. století, včetně dvouřadového zapínání, s nímž se jinak na Moravě nesetkáváme.

Jednotlivé identifikační prvky mužských vest a jejich varianty jsou voleny tak, aby korespondovaly s identifikačními prvky mužských kabátků (viz. příloha č. 3).

Základní identifikační prvky jsou:

Délka; Přední díl, tvar předních krajů a zapínání; Klopy; Límec; Kapsy na předních dílech; Členění zadního dílu; Zakončení členících švů zadního dílu; Podšívka

I. skupina – vesty dlouhé, dosahující hloubky sedu. Přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání jednořadové, vypracované v předním i zadním dílu. Výskyt Brněnsko, Slavkovsko. Souvisí s oděvními vzory klasicistních vest z 60 a 70. let 18. století.

II. skupina – vesty dosahující do hloubky boků. Přední díl, kraje rovné, zapínání jednořadové, tvarované rozparky na zadních švech ve skladbě CEC, EEE, FEF. Výpustkové kapsy jsou kryté tvarovanou patkou. Výskyt jihozápadní Haná, hostýnské Záhoří, jižní Valašsko, Uherskobrodsko. Souvislost s oděvními vzory slohových vest z 80. let 18. století.

III. skupina – vesty dosahující do pasu. Přední díl, kraje rovné, zapínání jednořadové, tvarované rozparky na zadních švech ve skladbě CEC, EEE, DED, FEF. Výpustkové kapsy jsou kryté tvarovanou patkou. Výskyt hanáckého Slovácko, Haná, Kravaňsko, Těšínsko, Valašsko, Kyjovsko. Souvislost s oděvními vzory slohových vest přelomu 18. a 19. století. V případě Uhreskohradištska a Uherskoostrožska dochází u tohoto typu vesty ke zkrácení mírně nad pas.

IV. skupina – vesty dosahující délky nad pas. Přední díl, kraje rovné, případně obloukově vykrojené, zapínání jednořadové. Vypracované pohledově v předním i zadním dílu z měkkého bavlněného, atlasového či brokátového materiálu. Výskyt Veselsko, Strážnicko,

jižní Kyjovsko, Podluží. Souvislost s oděvními vzory slohových vest prvního desetiletí 19. století.

V. skupina - vesty dosahující délky do pasu, dvouřadové přednice. Přední díl, kraje rovné, zapínání dvouřadové a dvouřadové zešikmené. Výpustkové kapsy jsou kryté tvarovanou patkou, případně se vyskytují i kapsy lištové. Výskyt Horňácko a západní Morava, Malá Haná a Hřebečsko. Souvislost s oděvními vzory slohových vest z poloviny 19. století.

VI. skupina – vesty dosahující délky nad pas, zešikmená přednice. Přední díl, kraje rovné, zapínání jednořadové zešikmené, klogy, kapsy lištové, přeložený límec. Zádové švy bez rozparků. Výskyt luhačovické Zálesí, Uhreskobrodsko. Souvislost se slohovými vestami z druhé poloviny 19. století.

II.4 Košilový oděv

II.4.1 Mužské košile

Košilovým oděvem rozumíme soubor oděvních součástí určených jako bezprostřední oděv trupu a paží, který současně plní i funkci spodního oděvu a z toho důvodu je zhotovován z pracovního materiálu. Vývoj košilového oděvu není bohužel pro nedostatek srovnávacího materiálu možné sledovat zdaleka tak detailně jako je tomu v případě kabátového oděvu. Omezíme se proto na vymezení základních typů košil a jejich rozšíření na Moravě, jakož i uvedení vztahu k sousedním zemím.

Pro správnou identifikaci a vymezení jednotlivých typů mužských košil jsou důležité především dva prvky, a to konstrukce trupu a rukávů. První položka se na Moravě vyskytuje ve čtyřech základních variantách. Na Těšínsku a Valašsku se jedná o podélné pončo bez ramenních švů. Na moravských Kopicích, Uherskobrodsku, Veselsku, Strážnicku, Kyjovsku a Podluží je to konstrukce zavinovací s rovnými náramenicemi. Na Uherskoostrožsku, Uherskohradištsku, luhačovickém Zálesí, Hané a Hanáckém Slovácku je trup vrapený do raglánu. Mimo to se hojně vyskytuje též stříh městské košile s náprsenkou složené ze samostatných dílů s rovnými náramenicemi.

Řešení rukávů je neméně různorodé. Základně jsou to rukávy jednošvové, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, okraj hladký, s nimiž se setkáváme na území při slovenské hranici. Vedle nich se vyskytují rukávy příramkové, které se pojí s raglánovým trupem. Dolní konec je buďto zúžený, což je případ Slovácka, nebo nařasený do manžety, jako nalezneme na Hané a hanáckém Slovácku.

Při návrhu identifikačních prvků byly rámcově využity zkušenosti s popisem mužských kabátků, ovšem jednotlivé varianty byly zcela nově definovány a popsány (viz. příloha č. 5).

Základní identifikační prvky jsou:

Délka; Konstrukce trupu; Konstrukce rukávů; Otvor v trupu košile; Límeč

I. skupina – košile typu podélné pončo. Trup košile tvoří podélný pruh, k němuž jsou připojené pravoúhlé rukávy bez hlavice s hladkým okrajem. Délka košile dosahuje většinou do poloviny stehen, takže plní i funkci spodního oděvu. Popsaný střih se používá u svátečních i pracovních typů košil. Výskyt je doložen na Těšínsku a Valašsku s přesahy na sousední slovenské a polské území.

II. skupina – košile zavínovacího typu 1. Trup košile je tvořen příčným pruhem obtočeným kolem těla s jediným, a to bočním švem. K němu jsou připojené pravoúhlé rukávy bez hlavice s hladkým okrajem, případně okrajem nařaseným do manžety. Otvor v trupu košile je prostřižen ve středu hrudi, okraje má dotykové, částečně i překrytové se spínátkovým nebo vazačkovým zapínáním. Délka košile dosahuje do hloubky sedu. Košile je ušitá z konopného plátna a užívá se jako pracovní, s výskytem na Hornácku, Veselsku a Strážnicku. Jako sváteční, ušitá z běleného bavlněného plátna, pak na moravských Kopanicích, Uherskobrodsku, Strážnicku a Podluží s přesahem na sousední území západního Slovenska.

III. skupina – košile zavinovacího typu 2. Trup košile je tvořen příčným pruhem obtočeným kolem těla, jehož okraje jsou na hrudi přeloženy, takže vzniká výrazný překryt se spínátkovým nebo vazačkovým zapínáním. Rukávy jsou pravoúhlé bez hlavice s hladkým okrajem, případně okrajem našaseným do manžety. Délka košile dosahuje do hloubky sedu. Košile ušitá z konopného plátna se vyskytuje jako pracovní na Horňácku. Jako sváteční, ušitá z běleného bavlněného plátna, se vyskytuje na Horňácku, Veselsku a jižním Kyjovsku.

IV. skupina – košile příramkového typu 1. Trup je navrapený do raglánu, připojené rukávy jsou jednošvové s příramky, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, okraj je nabíraný do manžety. Otvor v trupu košile je ve středu prsou, dotýkový se spínátkovým, vazačkovým nebo knoflíkovým zapínáním. Košile se vyskytuje v délkách po kolena i do hloubky sedu. Košile z běleného lněného nebo bavlněného plátna je v pracovní i sváteční variantě doložena na Hané, Vyškovsku a hanáckém Slovácku.

V. skupina - košile příramkového typu 2. Trup je navrapený do raglánu, připojené rukávy jsou jednošvové s příramky, k zápěstí zúžené, bez rukávové hlavice, okraj hladký. Otvor v trupu košile je na prsou, levostranně orientovaný, překrytový se spínátkovým zapínáním. V případě luhačovického Zálesí je otvor na zádech. Délka košil běžně dosahuje hloubky sedu, doloženy jsou ovšem i v délce dosahující do poloviny steh. Košile se šije z běleného bavlněného plátna a jako sváteční se vyskytuje na Uherskohradištsku, Uherskoostrožsku a luhačovickém Zálesí.

VI. skupina – košile příramového typu 3. Trup košile je tvořen samostatnými díly s rovnou náramenicí. Rukávy jsou jednošvové s příramky, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, okraj nabíraný do manžety. Připojení rukávů probíhá tak, že příramky jsou vloženy do ramenního švu. Otvor v trupu je uprostřed hrudi, okraje překrytové, ozdobná náprsenka, knoflíkové zapínání. Geneze tohoto typu košile je otázkou, dost možná že se jedná o převrstvení starší košile příramkového typu 1 městskou košilí za vzniku této kombinace. Košile se jako sváteční vyskytuje na západní Hané na Plumlovsku.

VII. skupina – košile městského typu. Trup je ze samostatných dílů, připojené rukávy mohou mít několik variant. Základně jsou to rukávy jednošvové, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, horní okraj ve středu nabíraný, dolní okraj nabíraný do manžety. Dále jsou to rukávy jednošvové, zúžené, hlavicové, okraj nabíraný do manžety. Otvor v trupu je uprostřed hrudi, okraje překrytové, ozdobná náprsenka, knoflíkové zapínání. Košile dosahuje do hloubky sedu. Šila se z běleného bavlněného plátna a nosila se jako polosváteční. Rozšíření je doloženo jako poslední vývojový stupeň krojových košil na Slovácku, hanáckém Slovácku, Brněnsku a západní Moravě.

III. Zdůvodnění předloženého postupu a jeho srovnání s postupy v zahraničí a popis uplatnění Certifikované metodiky

Předložený postup dokumentace oděvních součástí jsme zvolili s ohledem na naše předchozí zkušenosti se střihovým rozborem, který sleduje nikoli vyčerpávající krejčovský popis oděvních součástí, ale sledování důležitých konstrukčních prvků, které mají výrazný identifikační charakter. S podobně koncipovaným systémem popisu oděvních součástí jsme se doposud v naší ani zahraniční etnografické vědě nesetkali.

Předložená Certifikovaná metodika přináší podrobný návod na popis a dokumentaci oděvních součástí mužského lidového oděvu. Získané informace mají široké uplatnění v muzejní dokumentaci, kde mohou sloužit jako přesný a výstižný popis sbírkových předmětů. Tento postup ověřil NÚLK na vlastním sbírkovém fondu, jehož vybrané části jsou dostupné ve webové aplikaci Virtuální badatelna sbírkových fondů NÚLK, dostupná na <http://badatelna.nulk.cz/>.

Kromě textové podoby lze charakteristiku oděvní součásti zapsat též v číselném kódu. Tímto způsobem zdokumentovali řešitelé projektu většinu oděvních sbírkových předmětů ve fondech moravských muzeí. Získaná data posloužila při vzniku podrobných map v prostředí GIS mapové aplikace Lidový oděv na Moravě <http://81.0.212.109/odevy/index1.aspx>. Díky

jednotnému způsobu popisu bylo možné na mapách zobrazit vyhraněné typy oděvních součástí, charakterizované jako průnik vybraných vlastností, a vedle toho sledovat i jednotlivé varianty identifikovaných prvků, jako bývá u etnokartografických map obvyklé.

IV. Seznam použité související literatury

Jeřábková, Alena 2000: Lidový oděv. In: Jančář, Josef (ed.): *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury – Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, s. 116–158.

Jeřábková Alena 2007: Lidový oděv. In: Brouček, Stanislav – Jeřábek, Richard (eds.) 2007: *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Sv. 1*. Praha: Mladá fronta.

Langhammerová, Jiřina 1990: *Etnografický slovník. 3. Lidový oděv v českých zemích*. Praha: Národní muzeum.

Stránská, Drahomíra 1936: Lidové kroje. In: Horák, Jiří – Chotek, Karel – Matiegka, Jindřich (eds): *Československá vlastivěda. Řada II, Národopis*. Praha: Sfinx, s. 207–248.

Stránská, Drahomíra: *Lidové kroje v Československu. Díl 1., Čechy*. Praha: Otto, 1949.

Stránská, Drahomíra 1956: Historicko-národopisný atlas Československa. *Národopisný věstník československý* 33, s. 300–321.

Šimša, Martin 2008: Soukenné nohavice – dědictví středověku, či přínos karpatské pastevecké kultury? *Národopisná revue* 18, s. 43–45.

Šimša, Martin 2013: *Knihy krejčovských stříhů v českých zemích v 16. až 18. století*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury.

Slepánek, Josef 1973: *Oděvní názvosloví*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Vlková, Dagmar 1987: *Stříhy lidového oděvu v českých zemích*. Studie o lidové umělecké výrobě 15. Praha: Výzkumný ústav výrobního družstevnictví.

V. Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány a výstupy originální práce

Habartova, Romana 2011: *Lajbl, marínka, kabát, halena. Příspěvek k typologii mužských svrchních oděvních součástí na Slovácku, 1. část*. In: *Slovácko* 53, s. 11–58.

Habartova, Romana 2013: *Lajbl, marínka, kabát, halena. Příspěvek k typologii mužských svrchních oděvních součástí na Slovácku, 2. část*. In: *Slovácko* 54, s. 27–56.

Kondrová, Marta 2011: *Mušské soukenné vesty – korduly ve sbírkách Slováckého muzea. Příspěvek k typologii oděvních součástí na Slovácku*. In: *Slovácko* 53, s. 59–84.

Šimša, Martin 2011: *Soukenné kalhoty v Západních a Středních Karpatech – konstrukční východiska, střihy a jejich vývoj*. Zborník Slovenského národného múzea 105, Etnografia 52, s. 28–64.

Šimša, Martin 2012: *Návrh systematiky třídění mužských oděvních součástí*. Textil v muzeu, s. 57–62.

Šimša, Martin 2009: *Spodky – málo známá součást mužského oděvu českého středověku*. In: Křížová, Alena a kol.: *Ornament. Oděv. Šperk. Archaické projevy materiální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, s. 107–121.

Šimša, Martin 2011: *Boty nebo kalhoty – vývoj středověkého kalhotového oděvu v českých zemích*. In: Křížová, Alena a kol.: *Ikonografické prameny ke studiu tradiční kultury*. Brno: Masarykova univerzita, s. 32–59.

Šimša, Martin 2011: *Soukenné kalhoty v Beskydech a jejich podhůřích – konstrukční východiska, střihy a jejich vývoj*. In: Křížová, Alena a kol.: *Archaické jevy tradiční kultury na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, s. 112–142.

Šimša, Martin 2013: *Long Woollen Cloth Trousers – Medieval Heritage or Carpathian Attribution of Shepherd Culture?* *Národopisná revue* 23, s. 43–56.

Šimša, Martin 2014: *Mapová aplikace Lidový oděv na Moravě a etnokartografická prezentace kabátové oděvu*. *Národopisná revue* 24, 2014, s. 217–231.

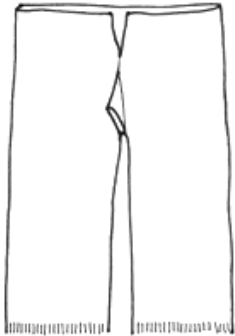

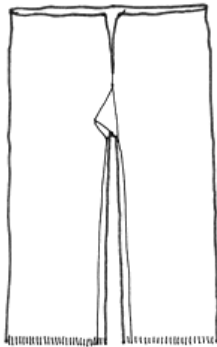

Tomášová, Eva 2012: Tradiční lidový oděv – mužské vesty, kabátky a kabáty v muzeích na Horácku a Podhorácku. *Textil v muzeu*, s. 79–88.

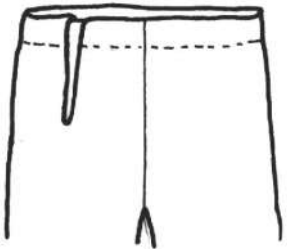

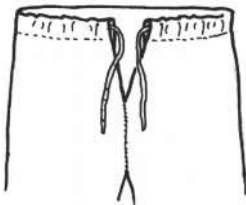
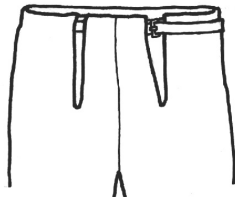
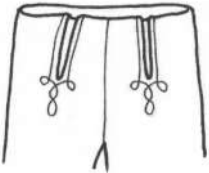

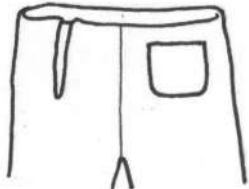

Ve Strážnici dne 15. 6. 2015

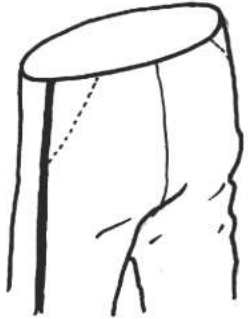
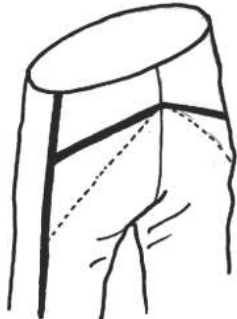

Mgr. Martin Šimša, Ph.D.

odpovědný řešitel příjemce NÚLK

Kalhoty dlouhé - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků

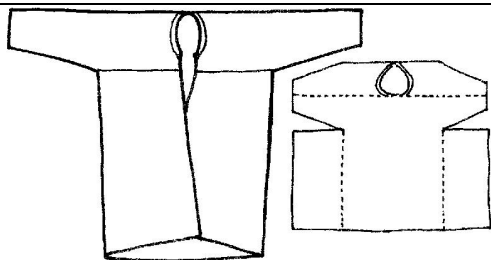
Kalhoty dlouhé - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků				
Délka				
				
1 – délka pod kolena	2 – délka do půli lýtek	3 – délka ke kotníkům		
Umístění švů na nohavici				
				
1 – jediný tvarovací šev probíhá středem zadní části nohavice	2 – jediný tvarovací šev probíhá boční v části nohavice	3 – jediný tvarovací šev umístěný v krokovém švu nohavice	4 – tvarovací švy jsou umístěny v bočním a krokovém švu nohavice	

Pasové rozparky kalhot				
				
1 – jediný rozparek umístěný na předním dílu kalhot	2 – dva rozparky umístěné na předním dílu kalhot	3 – rozparek na zapínání umístěný v předním středovém švu kalhot	4 – dva rozparky umístěné v bočních švech kalhot	
Úprava kalhot v pase				
				
1 – v pasovém rozparku zapínání na knoflík, háček a očko, hřebík	2 – v pasovém okraji tunýlek s tkanicí	3 – v pasovém okraji tunýlek s řemenem		
Druhy kalhotových kapes na předních dílech				
				
1 – bez kapes	2 – jedna nebo dvě lištové kapsy	3 – jedna nebo dvě nakládané kapsy	4 – jedna nebo dvě švové kapsy umístěné v bočních	

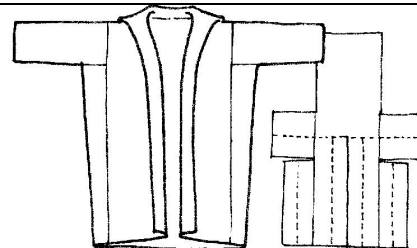
			švech	
Sedlo na zadní a předním dílu kalhot				
				
1 – bez sedla	2 – sedlo na zadním dílu přisazené k bočnímu švu	3 – sedlo na předním a zadním dílu střižené vcelku (bez bočních švů) a přisazené vodorovným švem	4 – sedlo na zadním dílu přinechané k přední části nohavice	
Podšívka				
1 – bez podšívky	2 – s podšívkou			

Kabát mužský - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků

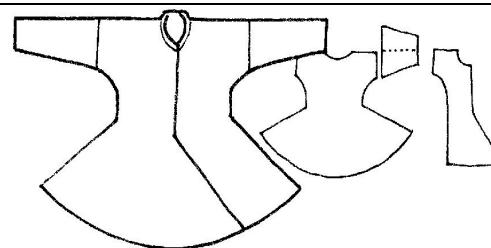
Střihové řešení

1 – příčné pončo

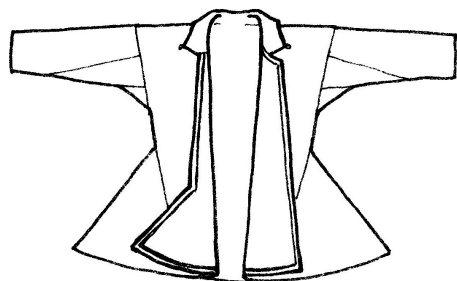

2 – podélné pončo

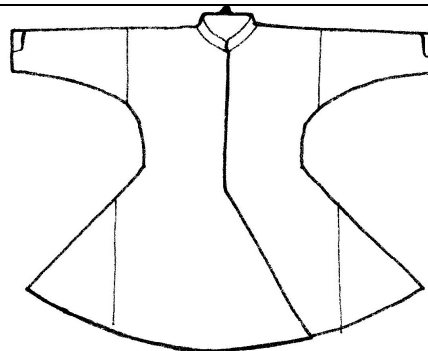

3 – jednotlivé střihové díly

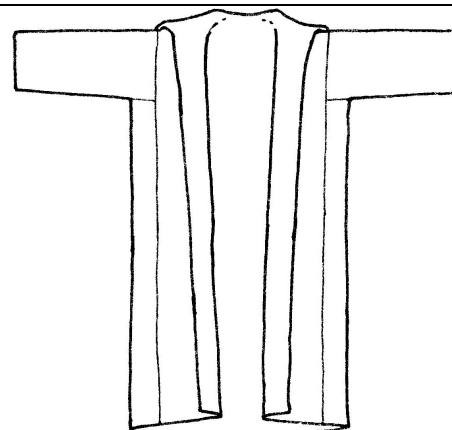
Délka

1 – délka do hloubky sedu

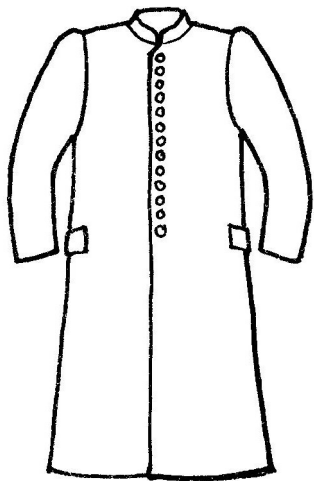

2 – délka nad kolena

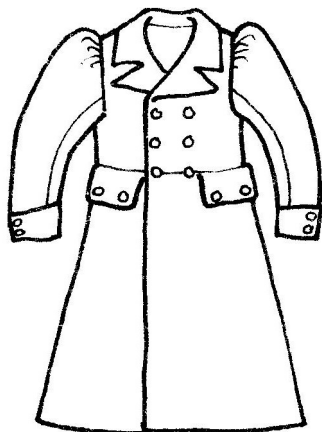

3 – délka nad kotníky

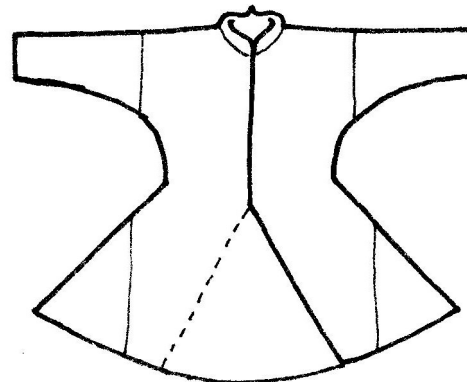
Přední díl, tvar předních krajů a zapínání

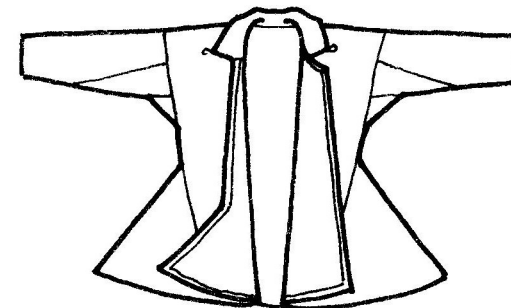
1 – přední díl kraje rovné, zapínání jednořadové

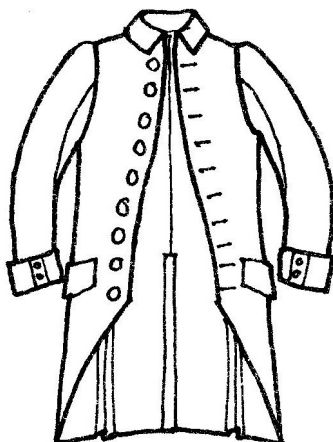
5 – přední díl kraje rovné, zapínání dvouřadové

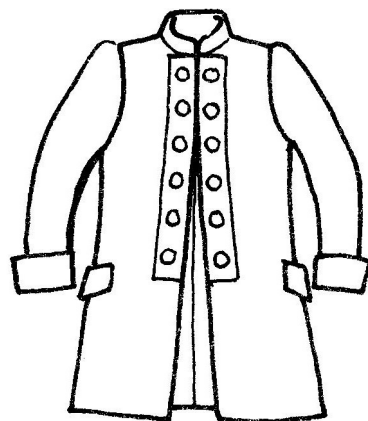
10 – přední díl kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji klínovitě rozšířené

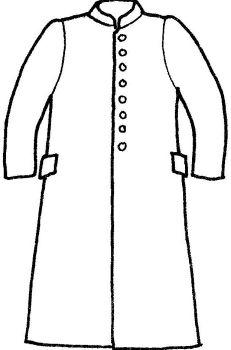
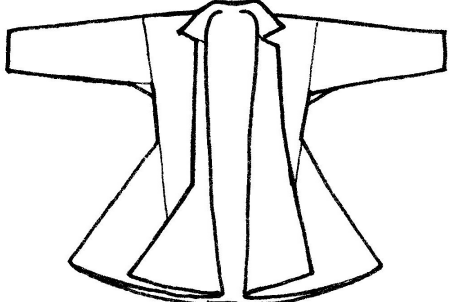
11 – přední díl kraje asymetricky tvarované, přeložené do ozdobné légy

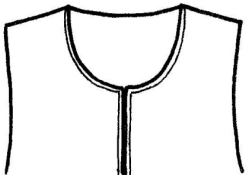
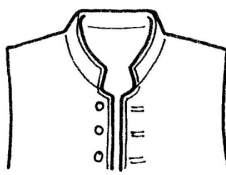
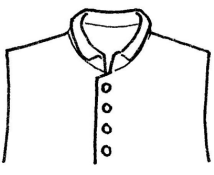

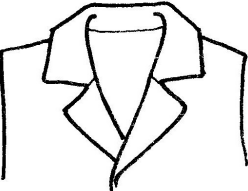
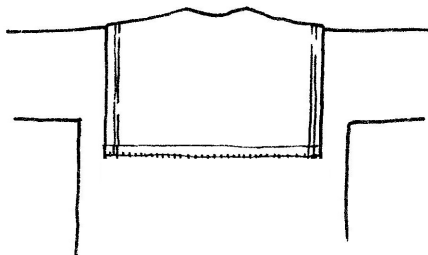
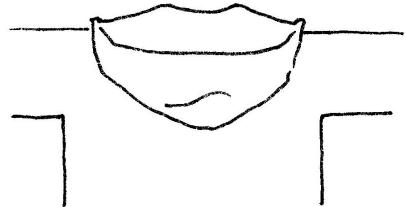
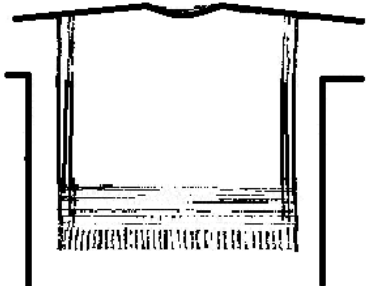
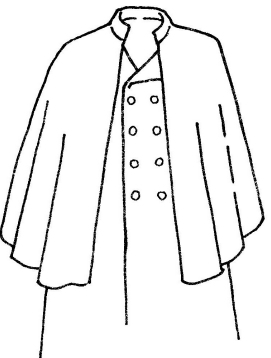
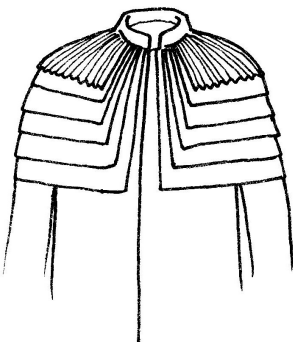
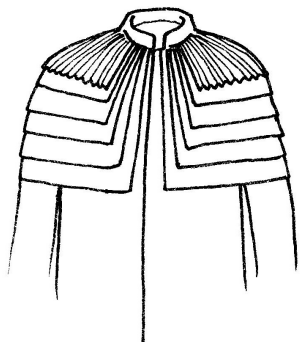

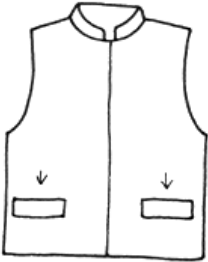

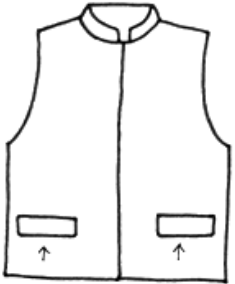
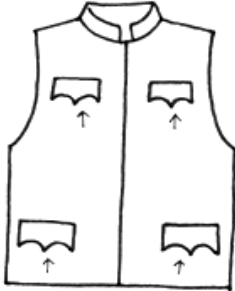

12 – přední díl kraje rozevřené v délce zkosené, zapínání jednořadové

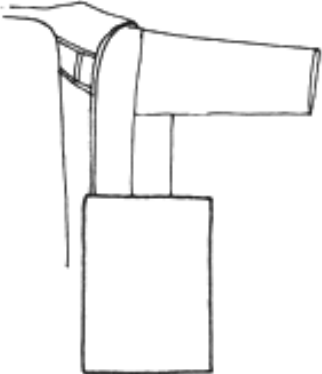

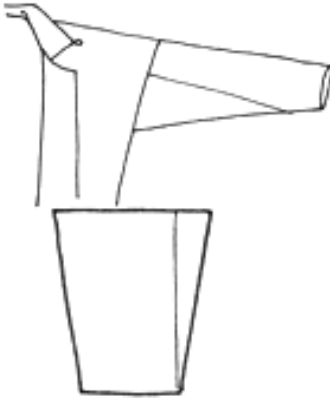

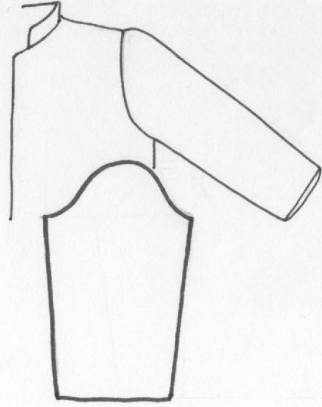

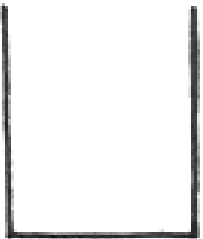
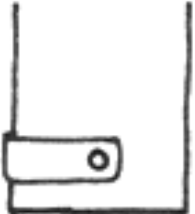
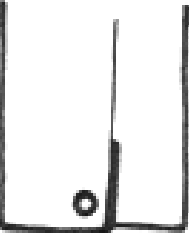
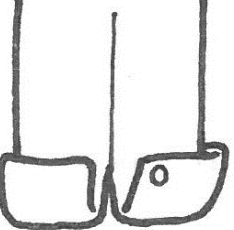
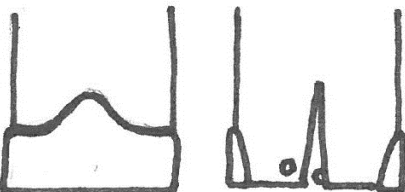
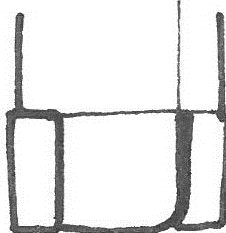
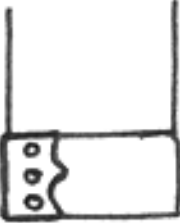
13 – přední díl kraje rovné, přeložené do ozdobné légy s knoflíky

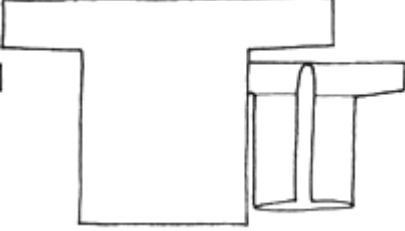
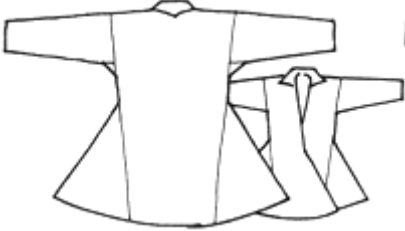
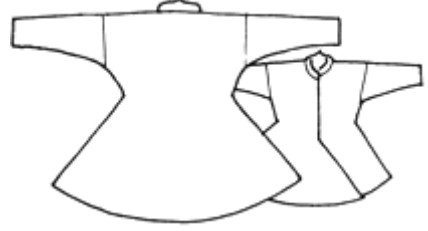
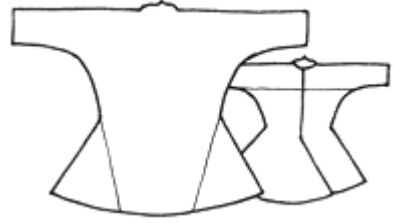
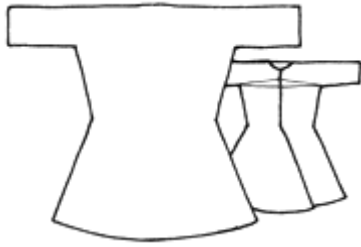

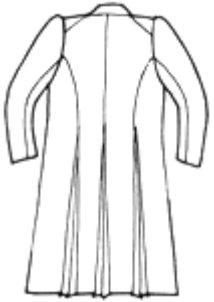
Klopy			
			
1 – bez klop	2 – s klopou		

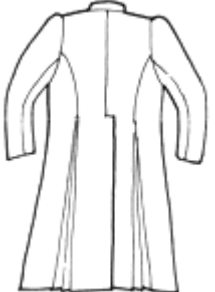

Límeček			
			
1 – bez límečku	2 – límeček stojáček	3 – límeček stojáček s převěsem	4 – límeček polostojať
			
5 – límeček fazónkový	7 – límeček ležatý, obdélňý	8 – límeček ležatý, obdélňý, sešitý do kapuce	9 – límeček ležatý, obdélňý, prodloužený do pasu
			
10 – límeček stojáček, s pelerínou	11 – límeček stojáček, prodloužený zvonovým, stupňovitě nadšivaným límečkem	12 - límeček stojáček, prodloužený zvonovým vrapovaným vícevrstvěým límečkem	

Kapsy na předních dílech			
			
1 – bez kapes	2 – kapsy boční lištové	3 – kapsy boční výpustkové s oble tvarovanou patkou	4 – kapsy boční výpustkové se špičatě tvarovanou patkou
			
5 – kapsy boční s falešnou lištou	6 – kapsy boční a náprsní výpustkové s tvarovanou patkou	7 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsa lištová	8 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsy lištové
			
9 – kapsy boční lištové, náprsní kapsa lištová	10 – kapsy náprsní lištové	11 – kapsa náprsní lištová	12 – kapsa švová, vložená do bočního švu

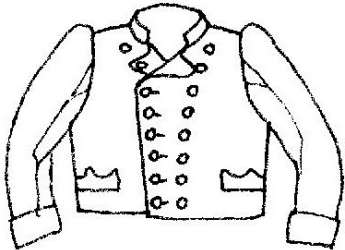
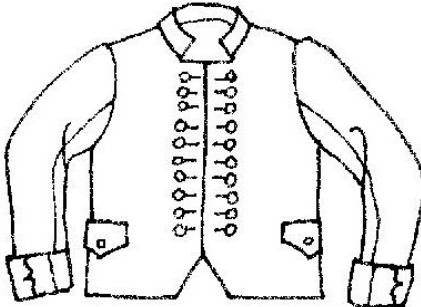
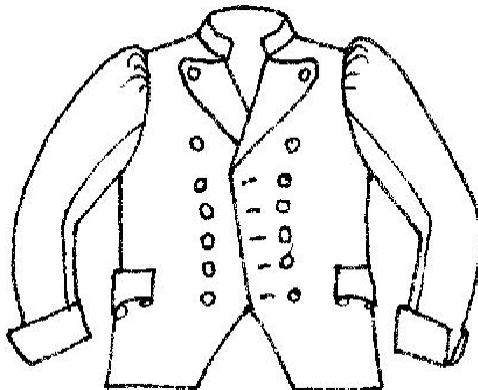
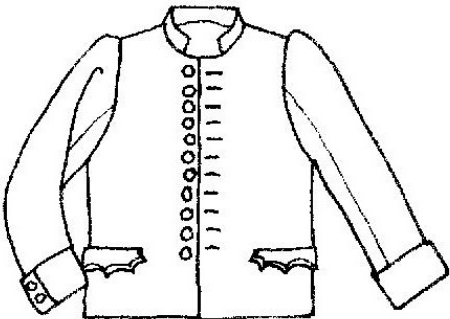
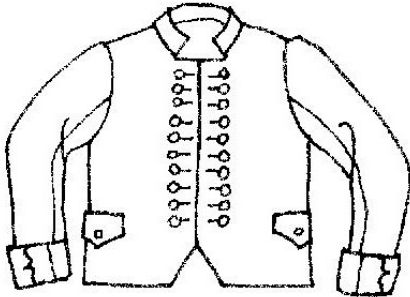
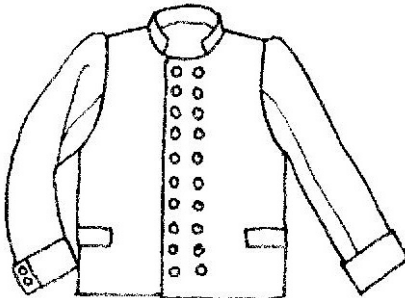
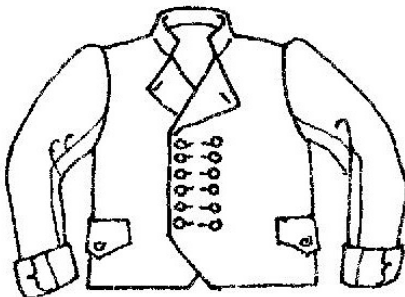
Rukávy			
			
<p>1 – rukávy jednodílné, pravouhlé, bez rukávové hlavice</p>	<p>2 – rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené, bez rukávové hlavice</p>	<p>3 – rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené s nástavkem, bez rukávové hlavice</p>	<p>5 – rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, hlavicové</p>
			
<p>6 – rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, v hlavici nabírané</p>	<p>7 – rukávy plášťové, dvoudílné, tvarované v loketním švu, hlavicové</p>	<p>8 – rukávy plášťové, dvoudílné, tvarované v loketním švu, v hlavici nabírané</p>	<p>9 – rukávy jednodílné k zápěstí zúžené, hlavicové</p>

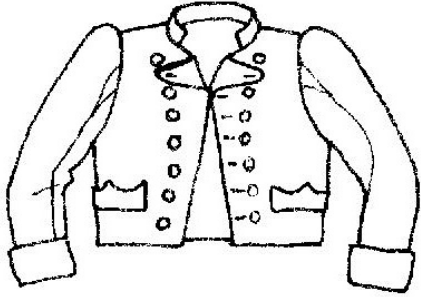
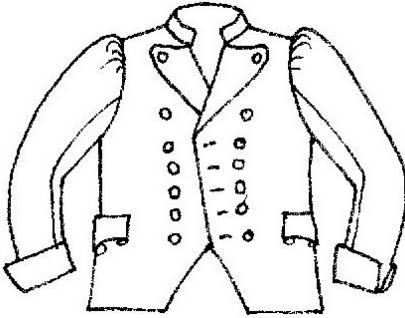
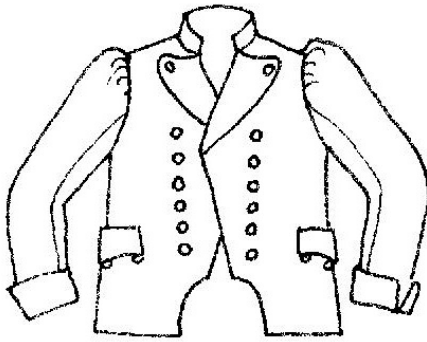
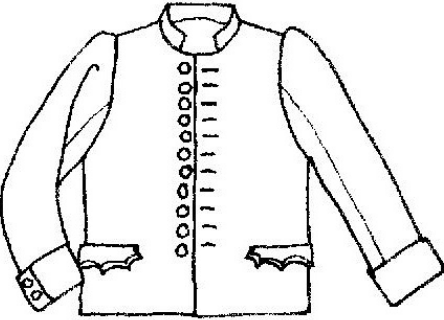
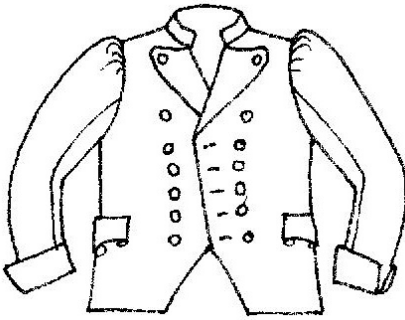
Dolní kraj rukávu			
			
1 – dolní kraj rukávu hladký	2 – dolní kraj rukávu hladký, ozdobený sponou (páskem) na knoflík	3 – dolní kraj rukávu, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem)	4 – dolní kraj rukávu, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), přehnutá manžeta
			
5 – dolní kraj rukávu hladký, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), kraj doplněný krytem hřbetu ruky	6 – dolní kraj rukávu s nakládanou manžetou, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), manžeta ozdobena svislou lištou s knoflíky	7 – dolní kraj rukávu s nadstavenou manžetou ozdobenou tvarovanou lištou s knoflíky	

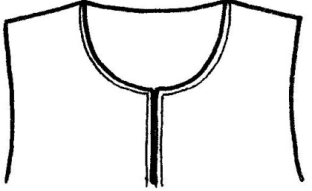
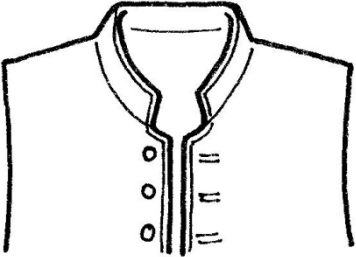
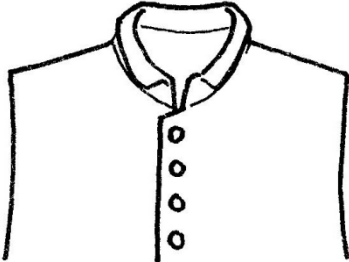
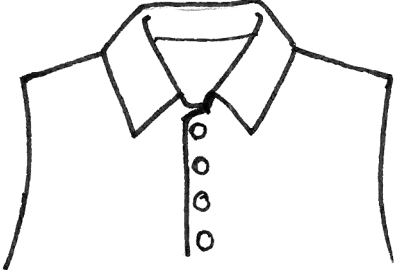
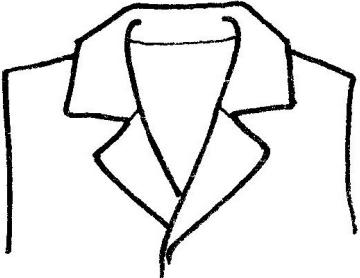
Členění zadního dílu			
			
<p>1 – zadní díl rovný, jednodílný, bez členění</p>	<p>2 – zadní díl rovný, jednodílný, bez členění, střih kimonový</p>	<p>3 – zadní díl bez členění, do délky zúžený, od pasu v bočních švech rozšířený vložení klínů</p>	<p>4 – zadní díl bez členění, do délky zúžený, od pasu do délky rozšířený klínem, který je střižen v celku s předním dílem</p>
			
<p>5 – zadní díl bez členění, střih kimonový, do délky zúžený, od pasu do délky rozšířený klínem, který je střižen v celku s předním dílem</p>	<p>6 – zadní díl bez členění, střih kimonový, zadní díl tvarovaný, od pasu do délky klínovitě rozšířený</p>	<p>7 – zadní díl dvoudílný, rozšířený středovým a bočními švy</p>	<p>8 – zadní díl tvarovaný, členěný středovým a podélnými princesovými švy, od pasu do délky švy rozšířené klínovými záhyby</p>

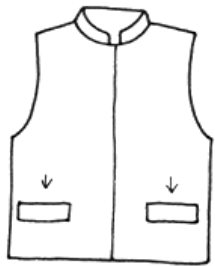

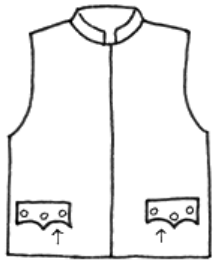

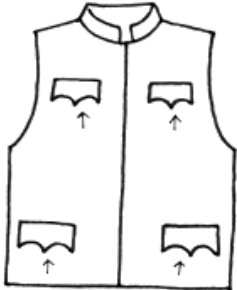

			
<p>9 – zadní díl tvarovaný, členěný středovým a podélnými princesovými švy, od pasu do délky rozšířené klínovými záhyby a překladovým rozparkem uprostřed</p>	<p>10 – zadní díl tvarovaný, členěný středovým švem a podélnými princesovými švy s překladovým rozparkem uprostřed</p>	<p>11 – zadní díl tvarovaný, členěný středovým švem a podélnými princesovými švy</p>	<p>12 - zadní díl tvarovaný princesovými švy</p>
<p>Podšívka</p>			
<p>1 – bez podšívky</p>	<p>2 – s podšívkou</p>		

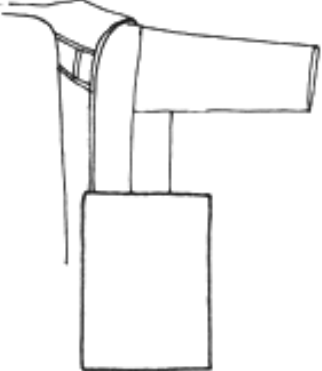

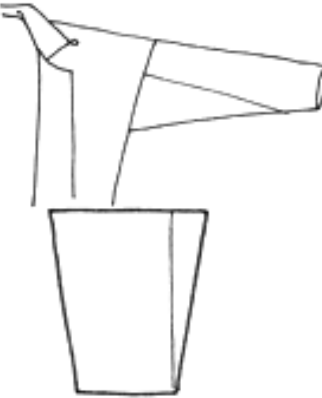

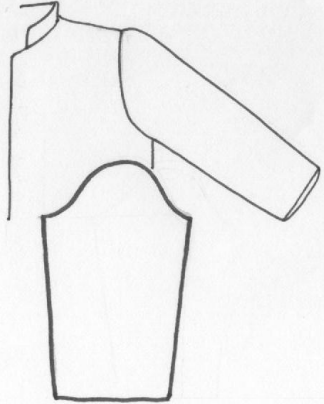
Kabátek mužský - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků

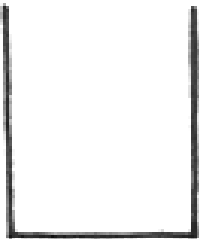
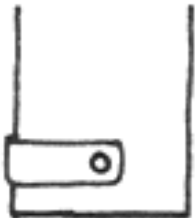
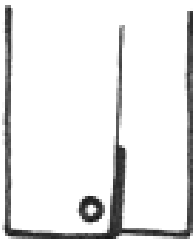
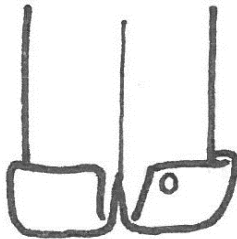
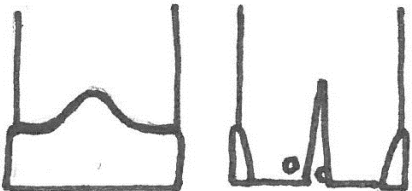
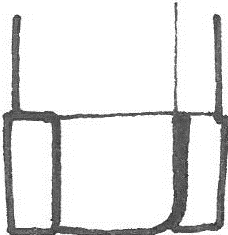
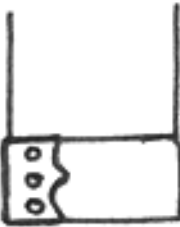
Délka			
			
1 – délka nad pas	2 – délka do hloubky boků	3 – délka do hloubky sedu	
Přední díl - tvar předních krajů a zapínání			
			
1 – přední díl, kraje rovné, zapínání jednořadové	2 – přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání jednořadové	5 – přední díl, kraje rovné, zapínání dvouřadové	6 – přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání dvouřadové

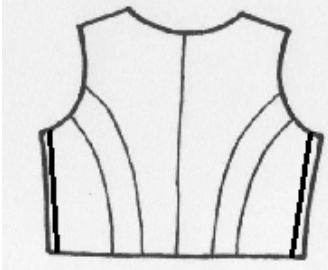
			
<p>7 – přední díl, kraje zešikmené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se</p>	<p>8 – přední díl, kraje zešikmené, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se</p>	<p>9 – přední díl, kraje zešikmené, od pasu k dolnímu kraji vykrojené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se</p>	
<p>Klopy</p>			
			
<p>1 – bez klop</p>	<p>2 – s klopou</p>		

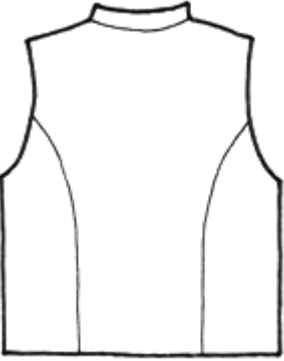
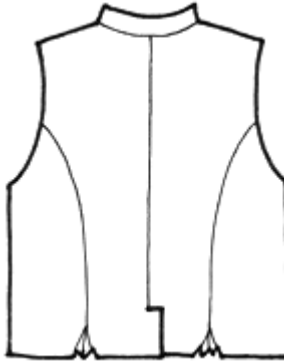
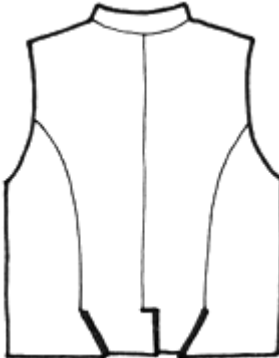
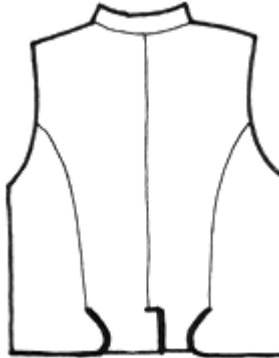

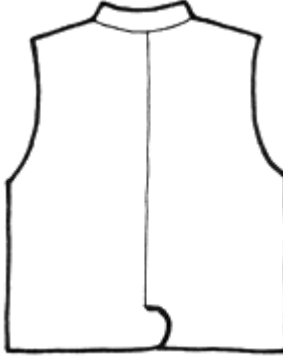
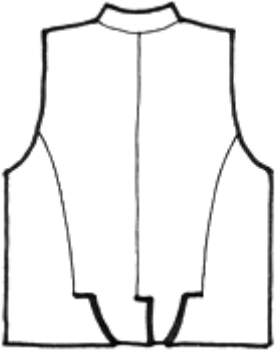
Límec			
			
1 – bez límce	2 – límec stojáček	3 – límec stojáček s převěsem	4 – límec polostojetý
			
5 – límec fazónkový			

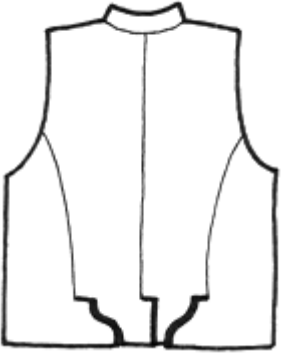

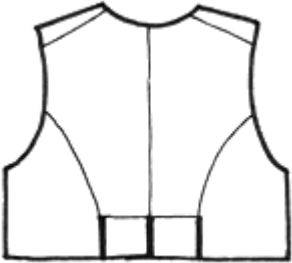

Kapsy na předních dílech			
			
1 – bez kapes	2 – kapsy boční lištové	3 – kapsy boční výpustkové s oble tvarovanou patkou	4 – kapsy boční výpustkové se špičatě tvarovanou patkou
			
5 – kapsy boční s falešnou lištou	6 – kapsy boční a náprsní výpustkové s tvarovanou patkou	7 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsa lištová	8 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsy lištové
			
9 – kapsy boční lištové, náprsní kapsa lištová	10 – kapsy náprsní lištové	11 – kapsa náprsní lištová	12 – kapsa švová, vložená do bočního švu

Rukáv			
			
<p>1 – rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice</p>	<p>2 – rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené, bez rukávové hlavice</p>	<p>3 – rukávy jednodílné, k zápěstí zúžené s nástavkem, bez rukávové hlavice</p>	<p>5 – rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, hlavicové</p>
			
<p>6 – rukávy sakové, dvoudílné přiléhavé, tvarované v loketním i předním švu, v hlavici nabírané</p>	<p>7 – rukávy plášťové, dvoudílné, tvarované v loketním švu, hlavicové</p>	<p>8 – rukávy plášťové, dvoudílné, tvarované v loketním švu, v hlavici nabírané</p>	<p>9 – rukávy jednodílné k zápěstí zúžené, hlavicové</p>

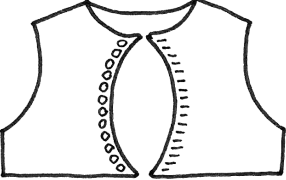

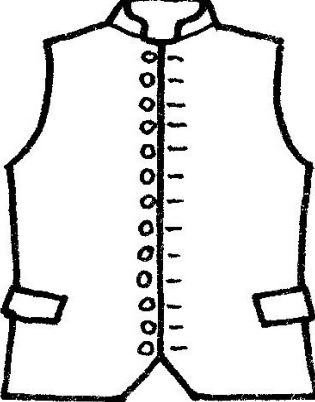
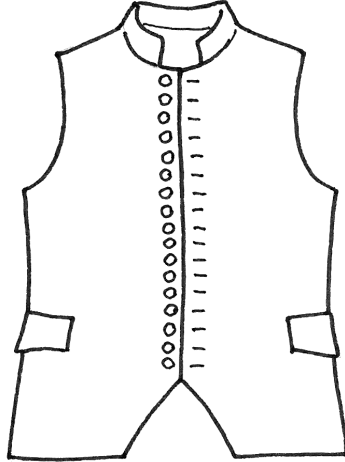

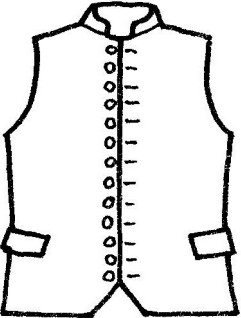
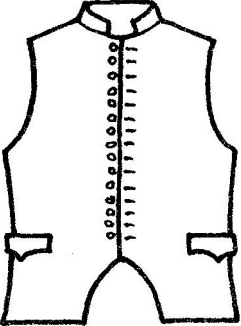
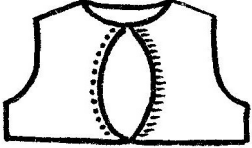
Dolní kraj rukávu			
			
1 – dolní kraj rukávu hladký	2 – dolní kraj rukávu hladký, ozdobený sponou (páskem) na knoflík	3 – dolní kraj rukávu, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem)	4 – dolní kraj rukávu, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), přehnutá manžeta
			
5 – dolní kraj rukávu hladký, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), kraj doplněný krytem hřbetu ruky	6 – dolní kraj rukávu s nakládanou manžetou, v loketním švu rozparek s knoflíkem (spínátkem), manžeta ozdobena svislou lištou s knoflíky	7 – dolní kraj rukávu s nadstavenou manžetou ozdobenou tvarovanou lištou s knoflíky	

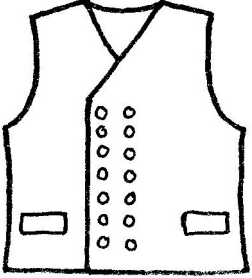
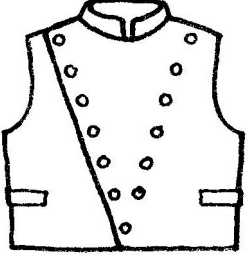
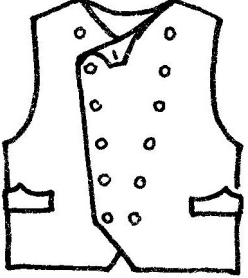

Členění zadního dílu			
			
<p>1 – zadní díl hladký bez tvarování, s bočními švy</p>	<p>2 – zadní díl hladký bez tvarování se středovým švem a bočními švy</p>	<p>3 – zadní díl s podélnými princesovými švy, bez bočních švů</p>	<p>4 – zadní díl se středovým švem a podélnými princesovými švy, bez bočních švů</p>
			
<p>5 – zadní díl s podélnými princesovými a bočními švy</p>	<p>6 – zadní díl se středovým švem, podélnými princesovými a bočními švy</p>	<p>7 – zadní díl se středovým švem, zdvojenými podélnými princesovými švy, bez bočních švů</p>	<p>8 – zadní díl se středovým švem, zdvojenými podélnými princesovými a bočními švy</p>

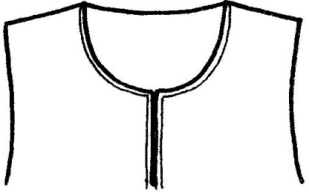
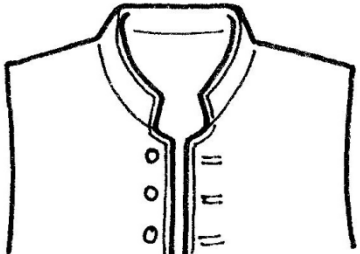
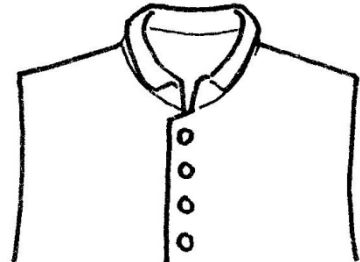
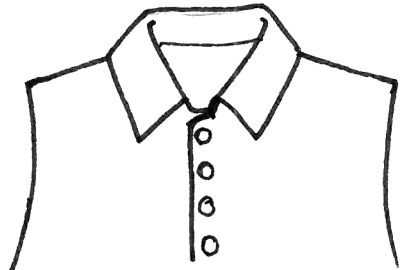
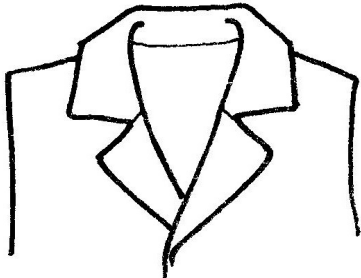
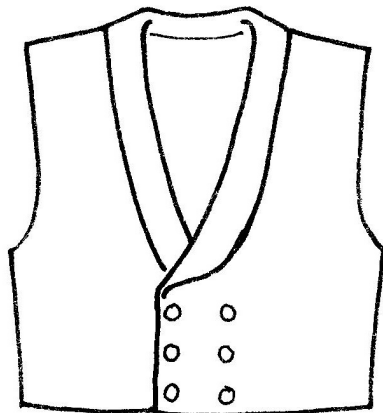
Zakončení členících švů zadního dílu			
			
A – členící švy bez rozparků	B – členící šev klínovitě rozšířený a složený do vějířových varhánků	C – členící šev zakončený překladovým zešíkmeným rozparkem	C1 – členící šev zakončený překladovým zaobleným rozparkem
			
D – členící šev zakončený překladovým vodorovným, kruhově tvarovaným rozparkem	E – členící šev zakončený překladovým rozparkem	E1 – členící šev zakončený překladovým oble tvarovaným rozparkem	F – členící šev zakončený překladovým, vodorovně a zešíkmeně tvarovaným rozparkem

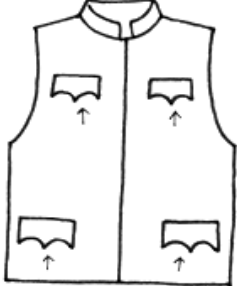

			
<p>F1 – členicí šev zakončený překladovým, vodorovně a zaobleně tvarovaným rozparkem</p>	<p>G – členicí šev sešitý s ozdobně zdůrazněným falešným rozparkem</p>	<p>H – členicí šev zakončený podkrytovým rozparkem</p>	<p>I – členicí šev zakončený otevřeným rozparkem</p>
		<p>Podšívka</p>	
			
<p>J – členicí šev zakončený dotykovým rozparkem</p>		<p>1 – bez podšívky</p>	<p>2 – s podšívkou</p>

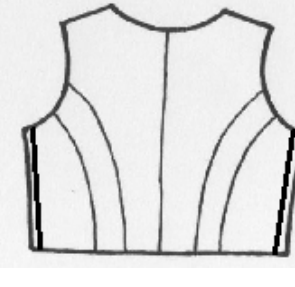
Vesta - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků

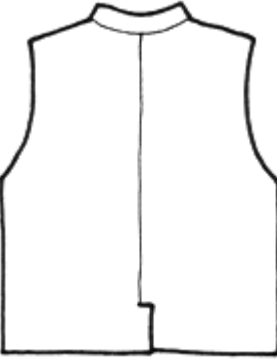
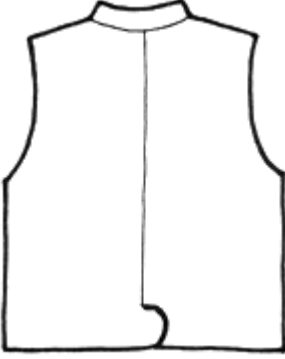
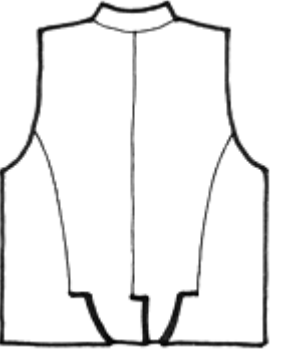
Délka			
			
1 – délka nad pas	2 – délka do pasu	3 – délka do hloubky boků	4 – délka do hloubky sedu
Přední díl - tvar předních krajů a zapínání			
			
1 – přední díl, kraje rovné, zapínání jednořadové	2 – přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání jednořadové	3 – přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji obloukově vykrojené, zapínání jednořadové	4 – přední díl, kraje obloukově vykrojené, zapínání jednořadové

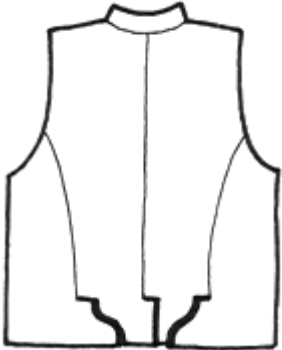

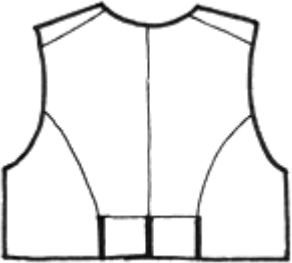

			
<p>5 – přední díl, kraje rovné, zapínání dvouřadové</p>	<p>7 – přední díl, kraje zešikmené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se</p>	<p>8 – přední díl, kraje zešikmené, od pasu k dolnímu kraji zkosené, zapínání dvouřadové, rozšiřující se</p>	<p>10 – přední díl, kraje rovné, od pasu k dolnímu kraji klínovitě rozšířené, zapínání jednořadové</p>
<p>Klopy</p>			
			
<p>1 – bez klop</p>	<p>2 – s klopou</p>		

Límec			
			
1 – bez límce	2 – límec stojáček	3 – límec stojáček s převěsem	4 – límec polostojatý
			
5 – límec fazónkový	6 – límec šálový		

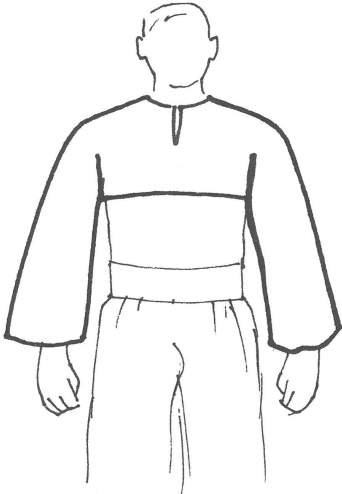
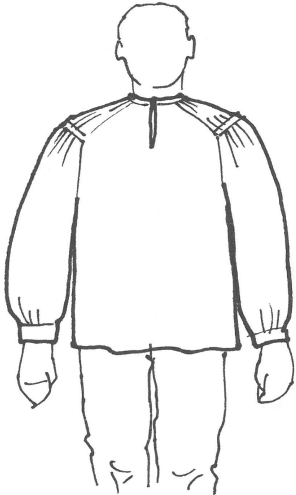
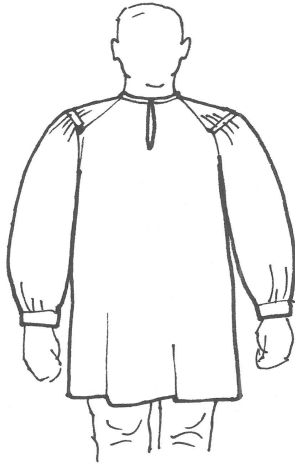

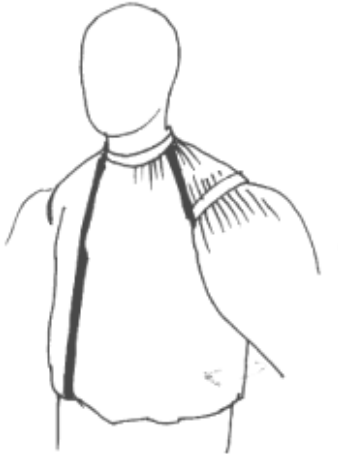

Kapsy na předních dílech			
			
1 – bez kapes	2 – kapsy boční lištové	3 – kapsy boční výpustkové s oble tvarovanou patkou	4 – kapsy boční výpustkové se špičatě tvarovanou patkou
			
5 – kapsy boční s falešnou lištou	6 – kapsy boční a náprsní výpustkové s tvarovanou patkou	7 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsa lištová	8 – kapsy boční výpustkové s tvarovanou patkou, náprsní kapsy lištové
			
9 – kapsy boční lištové, náprsní kapsa lištová	10 – kapsy náprsní lištové	11 – kapsa náprsní lištová	12 – kapsa švová, vložená do bočního švu

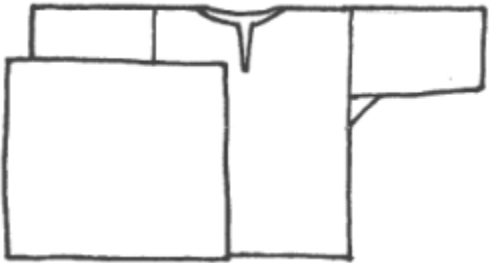
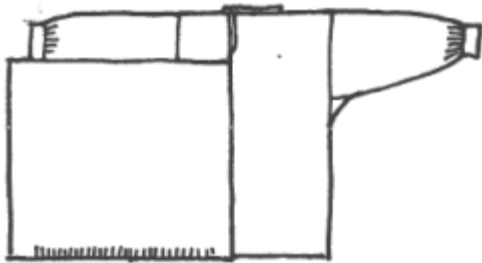
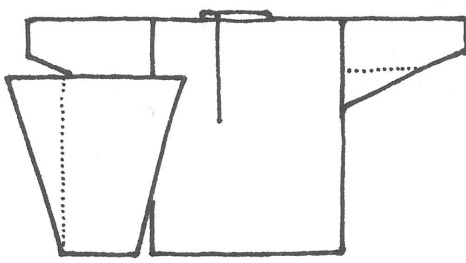

Členění zadního dílu			
			
1 – zadní díl hladký bez tvarování, s bočními švy	2 – zadní díl hladký bez tvarování, se středovým švem a bočními švy	3 – zadní díl s podélnými princesovými švy, bez bočních švů	4 – zadní díl se středovým švem a podélnými princesovými švy, bez bočních švů
			
5 – zadní díl s podélnými princesovými a bočními švy	6 – zadní díl se středovým švem, podélnými princesovými a bočními švy	7 – zadní díl se středovým švem, zdvojenými podélnými princesovými švy, bez bočních švů	8 – zadní díl se středovým švem, zdvojenými podélnými princesovými a bočními švy

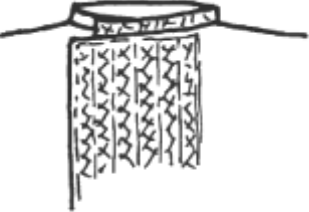

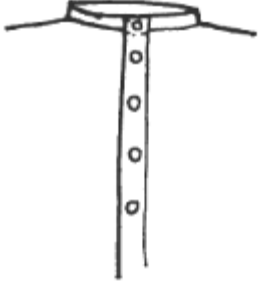
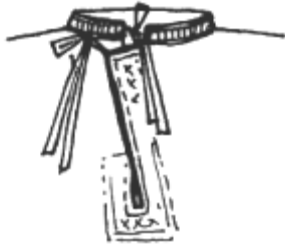
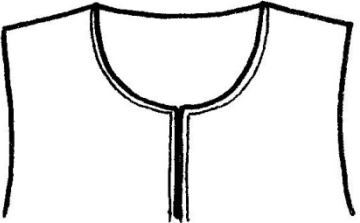
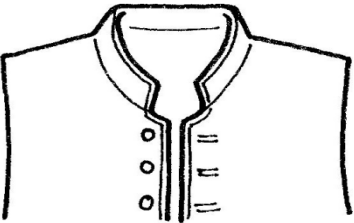
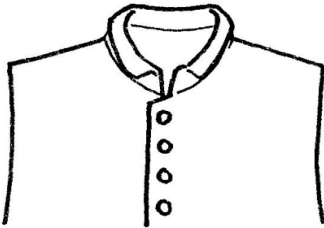
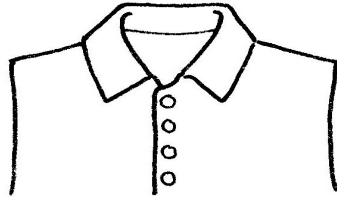
Zakončení členících švů zadního dílu			
			
A – členící švy bez rozparků	B – členící šev klínovitě rozšířený a složený do vějířových varhánků	C – členící šev zakončený překladovým zešikmeným rozparkem	C1 – členící šev zakončený překladovým zaobleným rozparkem
			
D – členící šev zakončený překladovým vodorovným, kruhově tvarovaným rozparkem	E – členící šev zakončený překladovým rozparkem	E1 – členící šev zakončený překladovým oble tvarovaným rozparkem	F – členící šev zakončený překladovým, vodorovně a zešikmeně tvarovaným rozparkem

			
<p>F1 – členící šev zakončený překladovým, vodorovně a zaobleně tvarovaným rozparkem</p>	<p>G – členící šev sešitý s ozdobně zdůrazněným falešným rozparkem</p>	<p>H – členící šev zakončen podkrytovým rozparkem</p>	<p>I – členící šev zakončený otevřeným rozparkem</p>
		<p>Podšívka</p>	
			
<p>J – členící šev zakončený dotykovým rozparkem</p>		<p>1 – bez podšívky</p>	<p>2 – s podšívkou</p>

Košile mužská - kresebná dokumentace variant identifikačních prvků

Délka			Konstrukce trupu
			
1 – délka nad pas	2 – délka do hloubky boků	3 – délka do poloviny stehen	1 – trup jednodílný sešitý v bočních švech, bez náramenicových švů
			
2 – trup jednodílný zavinovací, s náramenicovými švy	3 - trup košilový, přední a zadní díl	4 – trup jednodílný zavinovací, v průkrčniku vrapovaný	5 – trup dvoudílný, přední a zadní díl, v průkrčniku vrapovaný

Rukávy			
			
1 – rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, okraj hladký	2 – rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, okraj nabíraný do manžety	3 – rukávy jednodílné, zúžené s nástavkem, bez rukávové hlavice, okraj hladký	4 – rukávy jednodílné, zúžené s nástavkem, bez rukávové hlavice, s vrapovanými náramenicovými dílky (tzv. příramek), okraj hladký
			
5 - rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, s vrapovanými náramenicovými dílky (tzv. příramek), okraj nabíraný do manžety	6 – rukávy jednodílné, pravoúhlé, horní okraj nabíraný do raglánu, dolní okraj nabíraný do manžety	7 – rukávy jednodílné, pravoúhlé, bez rukávové hlavice, horní okraj ve středu nabíraný, dolní okraj nabíraný do manžety	8 – rukávy jednodílné, zúžené, hlavicové, okraj nabíraný do manžety

Rozparek v průkrčníku			
			
1 – rozparek dotykový ve středu předního průkrčníku, zapínání vázačkové	2 – rozparek dotykový ve středu předního průkrčníku, zapínání na spínátko	3 – rozparek dotykový ve středu předního průkrčníku, zapínání na knoflík	4 – - rozparek dotykový ve středu zadního průkrčníku, knoflíkové/spínátkové zapínání
			
5 – rozparek nákrytový v boční části předního průkrčníku, zapínání na spínátko	6 – – rozparek nákrytový v boční části předního průkrčníku, zapínání vázačkové	7 – rozparek nákrytový s légou ve středu předního průkrčníku, zapínání na knoflíky	8 – rozparek nákrytový ve středu předního průkrčníku, okraj asymetricky přeložený, zapínání vázačkové / spínátkové
Límec			
			
1 – bez límce	2 – límec stojáček	3 – límec stojáček s převěsem	4 – límec polostožatý

